Nr 11

Konstitutionsutskottets betänkande med anledning av dels propositionen 1975:1 om anslag under justitiedepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1975/76 till datainspektionen, dels motioner

Ärendet

I *budgetpropositionen* (1975:1, bilaga 4 punkten A 9 Datainspektionen) hemställs att riksdagen till Datainspektionen för budgetåret 1975/76 anvisar ett förslagsanslag av 3 318 000 kronor.

Frågor med anknytning till datainspektionens verksamhet, datalagen och dess tillämpning samt allmänt om förhållandet mellan datoranvändning och personlig integritet har tagits upp i följande *motioner:*

1975:69 av herr Fälldin m. fl. (c) om översyn av dataverksamheten,

1975:93 (hemställan p. 1 och 2) av herr Bohman m. fl. (m) om fördjupning och utbyggnad av demokratin,

1975:95 (hemställan p. 1–5 och 7–14) av herr Helén m. fl. (fp) angående datapolitiken,

1975:125 av fru Anér (fp) angående registreringen av persondata,

1975:669 av herrar Hugosson (s) och Pettersson i Lund (s) om ökat sekretesskydd för persondata,

1975:991 av herrar Gadd (s) och Alsén (s) om skydd mot ovidkommande persondataregistrering,

1975:1006 av herr Olsson i Kil (fp) om förbättrad information angående personregister enligt datalagen, m. m.,

1975:1017 av herr Wijkman (m) om persondataregister.

Datainspektionen har anmodats och justitiekanslern (JK), statistiska centralbyrån (SCB) och datasamordningskommittén (DASK) har beretts möjlighet att yttra sig över samtliga eller vissa av motionsyrkandena.

I motionerna tas upp ett stort antal olika frågor. De olika yrkandena presenteras nedan under respektive rubrik. En sammanställning av motionernas hemställan finns i *bilaga.*

Datalagen m. m.

Vid 1973 års riksdag antogs ett förslag till datalag (prop. 1973:33, KU 1973:19, rskr 1973:131) som syftar till att skydda den enskilde mot sådant

otillbörligt intrång i den personliga integriteten som kan bli följden av den alltmer utbredda dataregistreringen av personuppgifter. Enligt datalagen (1973:289) får dataregister som innehåller personuppgifter inte inrättas eller föras utan tillstånd av ett nytt centralt ämbetsverk – datainspektionen. Beträffande register som inrättas genom beslut av regeringen eller riksdagen krävs i stället att yttrande inhämtas av datainspektionen före beslutet. I samband med att datainspektionen beviljar tillstånd till ett personregister skall den också meddela alla de föreskrifter som behövs för att förebygga otillbörligt integritetsintrång. Datainspektionen skall vidare utöva tillsyn över registren och kan i efterhand ingripa med nya eller ändrade föreskrifter. I sista hand kan inspektionen återkalla meddelat tillstånd. Enskild har rätt att på begäran en gång per år kostnadsfritt få upplysning om de uppgifter som finns om honom i ett visst dataregister. Till den enskildes skydd innehåller datalagen vidare bl. a. föreskrifter om tystnadsplikt samt straff- och skadeståndsskyldighet. Tillståndssystemet för personregister började gälla den 1 juli 1974. Beträffande sådana register som har tagits i drift före denna tidpunkt gäller särskilda övergångsbestämmelser. I princip är emellertid även dessa register underkastade datainspektionens tillståndsprövning. Datainspektionens beslut kan överklagas hos regeringen. JO har tillsyn över datainspektionens verksamhet liksom över varje annan myndighet, bl. a. dem som för personregister. JK har enligt datalagen rätt att föra talan mot datainspektionens beslut för att tillvarata allmänna intressen.

Samtidigt med datalagen antogs som vilande ett förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen, vilket avsåg att i offentlighetshänseende likställa ADB-upptagningar och andra upptagningar av teknisk natur med handlingar. Förslaget antogs slutligt i början av år 1974 och trädde i kraft den 1 juli 1974.

Datalagen kompletteras av bestämmelserna i den av Kungl. Maj:t utfärdade datakungörelsen (1973:291). Datakungörelsen ändrades 1974 (1974:30) för att möjliggöra för datainspektionen att tillämpa ett förenklat ansökningsförfarande för de personregister vilka bedöms som mindre känsliga från integritetssynpunkt. Ytterligare föreskrifter för tillämpningen av datalagen får meddelas av datainspektionen. Detta ämbetsverk inrättades den 1 juli 1973. Datainspektionen har som central förvaltningsmyndighet till uppgift att bl. a. pröva frågor om tillstånd och att utöva tillsyn enligt datalagen. Det åligger datainspektionen i denna del särskilt att med uppmärksamhet följa utvecklingen i fråga om användningen av ADB i vad gäller personuppgifter, att hos regeringen framlägga förslag till erforderliga åtgärder inom inspektionens verksamhetsområde samt att lämna myndigheter, organisationer och enskilda råd och upplysningar i frågor om ADB i vad gäller personuppgifter.

Pågående utredningsarbete

I sitt betänkande vid 1974 års riksdag (KU 1974:20) redogjorde konstitutionsutskottet i reciten för pågående utredningsarbete med anknytning till frågor om databehandling och integritet. I denna del hänvisas till betänkandet. Utöver vad som anfördes i detta kan nämnas att den 1969 tillkallade offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén (OSK) arbetar med bl. a. frågor rörande den s. k. statistiksekretessen (16 § sekretesslagen). Utredningen planerar att redovisa sitt arbete i ett slutbetänkande under april 1975.

Under 1975 har datasamordningskommittén (DASK) avlämnat betänkandet "Samordning av statliga administrativa ADB-system" (Ds Fi 1975:1). I betänkandet redovisar DASK, med anledning av riksskatteverkets principförslag om ADB för folkbokföring och beskattning, sin syn på olika principfrågor rörande uppbyggnaden, utvecklingen och samordningen av de riksomfattande statliga administrativa ADB-systemen. Bl. a. behandlas frågan om dessa skall vara utformade som centrala eller regionala system. DASK:s syn på dessa frågor redovisas nedan i samband med motionsyrkanden angående regionalisering av databehandlingen.

De olika motionsyrkandena

Allmänt om data och integritet

Motionen

I motionen 1975:93 (m) hemställs "att riksdagen 1. hos regeringen hemställer om att vad som i motionen anförts under rubriken Demokrati och integritet överlämnas till 1973 års fri- och rättighetsutredning för beaktande, 2. som sin mening ger till känna att, i avvaktan på att ett förbättrat skydd för medborgarnas integritet skapas, stark restriktivitet bör iakttagas i vad gäller planering och ianspråktagande av datoranläggningar för registrering av personinformation".

I motionen anförs att det senaste decenniets utveckling har medfört att de tekniska möjligheterna att äventyra enskilda samhällsmedborgares integritet stegrats ofantligt. Enligt motionärerna är det främst de stora register som byggs upp vid olika offentliga myndigheter som är farliga från integritetssynpunkt eftersom dessa register ofta omfattar stora delar av befolkningen och innehåller uppgifter av känslig natur. Motionärerna anför att en utvidgning av sekretessen i vad avser denna typ av information inte är tillräcklig. Någon garanti mot att uppgifter avsiktligt eller oavsiktligt missbrukas skapas inte genom sådana åtgärder. Vägledande bör i stället vara att så långt som möjligt begränsa insamlingen och datorlagringen av personinformation. I avvaktan på att datainspektionens arbete leder fram till ett bättre underlag för beslut om hur integritetsskyddet ytterligare bör stärkas anser motionärerna att en stark återhållsamhet bör iakttas när det gäller

att planera och ta i bruk nya datoranläggningar för registrering av personinformation.

Enligt motionärerna bör vidare övervägas att införa en bestämmelse i grundlagen som allmänt begränsar myndigheternas möjligheter att, utom i de fall där särskilda och tvingande skäl föreligger, med datateknik registrera annat än enklare former av personinformation.

Remissinstanserna

Datainspektionen anför i sitt remissyttrande att inspektionen under 1975 avser att göra en första utvärdering av datalagen och förelägga regeringen därav föranledda ändringsförslag. I detta sammanhang kan det bli aktuellt att överväga frågan om övergripande lagstiftning angående rätt för myndigheter att datorregistrera endast viss typ av personinformation. Datainspektionen anför vidare:

Datainspektionen är såtillvida ense med motionärerna att inspektionen anser att enbart ökad sekretess inte är ägnad att lösa problemen med integritetsskyddet. Flera skäl föreligger härför. För det första kan även i och för sig "oskyldiga" personuppgifter när de sammanförs och bearbetas ge upphov till integritetsintrång; men det är uppenbart att sekretessbeläggning av alla i och för sig oskyldiga uppgifter skulle helt undergräva offentlighetsprincipen. För det andra förhåller det sig otvivelaktigt så att "dataoron" – berättigad eller ej – i ej obetydlig mån hänför sig till myndigheternas register även i de fall uppgifterna där inte är åtkomliga för envar, dvs. sekretessbelagda. Bakom detta ligger, mer eller mindre uttalat, misstro mot myndigheterna i dagens samhälle, ängslan för vad myndigheterna kan använda uppgifterna till i ett förändrat politiskt system och fruktan för att i oroliga tider främmande makt får tillgång till uppgifterna. Sådan oro är en realitet, och så länge den råder är det ett led i integritetsskyddet att söka undanröja eller minska denna oro. Till stor del är detta ett utbildnings- och informationsproblem. Men en noggrann och kritisk granskning av behovet av ADB-personregister för uppgivna ändamål är också nödvändig. Datainspektionen är också enligt datalagen ålagd en sådan granskning. Avvägningarna är emellertid svåra och kommer därför i vissa fall, genom besvär eller genom framställning av inspektionen, under regeringens prövning.

Datainspektionen avvisar tanken på en grundlagsbestämmelse, som begränsar myndigheternas möjligheter att med datatekniken registrera personinformation. Inspektionen anser det sannolikt att de lagtekniska problemen skulle bli svåra. Begreppen personlig integritet och privatlivets helgd t. ex. är enligt inspektionen omöjliga att definiera.

Beträffande frågan om restriktivitet i inrättande av datoranläggningar anför datainspektionen:

Av större betydelse än ett sådant generellt uttalande som avses i motionen torde vara en omsorgsfull avvägning av omständigheterna beträffande varje ADB-register som aktualiseras. Bestämmelserna i 2 och 3 §§ datalagen om remiss och tillstånd garanterar att sådana avvägningar kommer till stånd, kan överprövas och kan diskuteras i full offentlighet.

Även JK har i sitt remissyttrande tagit upp frågan om begränsningar i myndigheternas rätt att föra personregister. Enligt JK kan det ifrågasättas om inte i vissa fall till skydd för den enskildes integritet bör hävdas en legalitetsprincip, nämligen så till vida att insamling av uppgifter från allmänheten kan ske endast med stöd av lag. JK anser att det i vissa fall kan te sig otillfredsställande att frågor om uppgiftsskyldighet och dess omfattning är beroende på myndighets egen bedömning. Som exempel på de svårigheter som kan uppstå nämner JK 1970 års folk- och bostadsräkning. Enligt JK kan dock några generella regler i ämnet gällande myndigheternas verksamhet i allmänhet inte ges. I många sammanhang torde ej annan bestämning av uppgiftsskyldigheten kunna göras än att den ej får göras mer omfattande än som svarar mot vederbörande myndighets verksamhetsområde. Enligt JK torde redan i dag en sådan princip gälla utan uttryckligt lagstadgande.

JK tar i detta sammanhang även upp datalagens betydelse. Beträffande datalagen (5 och 6 §§) anför JK:

Genom de angivna bestämmelserna kan myndigheternas insamling och registrering av persondata i betydande grad styras. Regleringen utformas sålunda i allt väsentligt i administrativ ordning utan någon prövning av riksdagen eller regeringen. Från vissa utgångspunkter kan kanske en sådan ordning kritiseras. Ibland är föreskrifterna otvivelaktigt uttryck för en egentligen politisk avvägning mellan motstående intressen, samhällets behov av uppgifter för samhällsplaneringsändamål och allmänhetens intresse av skydd för sitt privatliv. Tills vidare synes mig inte möjligt att göra denna avvägning annat än från fall till fall inom datainspektionens verksamhet men på sikt kan och bör en inventering ske av den angivna avvägningsproblematiken och generella lösningar eftersträvas på ett politiskt plan. Tiden synes emellertid ännu inte mogen härför utan ytterligare erfarenheter genom datainspektionens verksamhet bör avvaktas.

Dataregister vars inrättande beslutas av statsmakterna

Motionerna

I motionen 1975:69 (c) hemställs "3. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande – – – g. riksdagens roll vid prövning av persondataregister upprättade av Kungl. Maj:t".

I motionen anförs att den handläggningsordning bör prövas som datainspektionen föreslog 1974 och som konstitutionsutskottet rekommenderade vad beträffar principtillstånd i förväg hos datainspektionen innan myndighet upprättar personregister enligt beslut av regeringen. Enligt motionärerna är det av avgörande betydelse att riksdagen får ta ställning till frågan om inrättande, om regeringen i de fall datainspektionen inte ger en ansökande statlig myndighet begärt principtillstånd ändå vill inrätta begärt register.

I motionen 1975:95 (fp) hemställs "14. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tydligt angivande i förslag till riksdagen

av om förslaget förutsätter upprättande av ett nytt dataregister".

I motionen anförs att det måste klart anges vid förslag till riksdagen om detta förutsätter upprättande av ett nytt personregister. Detta är enligt motionen nödvändigt för att datainspektionens granskningsuppgift skall kunna fullgöras tillfredsställande.

I motionen 1975:1017 (m) hemställs "att riksdagen hos regeringen anhåller om skyndsamt förslag till sådan ändring av datalagen att, för inrättande av statliga personregister, i fortsättningen skall krävas behandling av datainspektionen om principgodkännande innan slutligt ställningstagande fattas av regeringen".

Frågans behandling vid 1974 års riksdag

I sitt remissyttrande 1974 beträffande motionsyrkanden rörande datainspektionens tillståndsprövning av personregister som inrättas efter beslut av Kungl. Maj:t rekommenderade datainspektionen en särskild handläggningsordning beträffande dessa register. Enligt denna skall regeringen konsekvent uppdra åt den blivande registeransvariga myndigheten att utveckla ett förslag till personregister så långt att myndigheten kan söka principtillstånd hos datainspektionen. När datainspektionens beslut sedan föreligger kan myndigheten – om beslutet är positivt – föra saken vidare till regeringen för ställningstagande till anslagsfrågan för det tilltänkta registret. Skulle datainspektionen avslå myndighetens ansökan om principtillstånd kan myndigheten genom besvär föra frågan under regeringens prövning. Regeringen har då att överväga om det finns skäl för en annan syn på integritetsfrågorna än den som kommit till uttryck i datainspektionens beslut.

Konstitutionsutskottet anförde i sitt av riksdagen godkända betänkande (KU 1974:20) att ett konsekvent tillämpande av det förfarande som datainspektionen rekommenderade borde ha flera fördelar. Utskottet förordade därför att Kungl. Maj:t närmare skulle utreda frågan på det sätt som kunde vara lämpligt och – om utredningsresultatet inte talade däremot – verka för att förfarandet genomfördes.

Remissinstanserna

Datainspektionen tillstyrker i sitt remissyttrande motionen 1975:95 såvitt nu är i fråga. Beträffande motionen 1975:69 i här aktuell del anför datainspektionen:

Det i motionen nr 69 väckta förslaget att regeringens beslutanderätt i ärende om inrättande av statligt ADB-reister alltid skall övertas av riksdagen i de fall datainspektionen avstyrkt registret kan i vissa fall tillgodoses genom att riksdagens anslagsbeslut under alla förhållanden fordras. Regeringen torde också där så finnes erforderligt på annat lämpligt sätt kunna bringa saken under riksdagens bedömning. En formell regel av den innebörd som synes avsedd i motionen förefaller däremot mindre väl förenlig med grunderna för kompetensfördelningen mellan riksdagen och regeringen.

Med anledning av yrkandet i motionen 1975:1017 anför datainspektionen att den alltjämt förordar det förslag som den lade fram i sitt remissyttrande 1974.

Även JK anser att den av datainspektionen förordade lösningen beträffande principtillstånd för register inrättade av regeringen är en god lösning. JK framhåller att den föreslagna rutinen inte kräver någon ändring i datalagen och att den bör kunna genomföras utan dröjsmål.

När ett riksdagsbeslut förutsätter att ett personregister skall inrättas bör enligt JK:s mening detta också klart framgå av beslutet. JK framhåller att det i annat fall kan bli svårigheter för datainspektionen att avgöra om personregister är tillståndspliktiga eller ej.

Frågor med anknytning till statistiksekretessen m. m.

Motionerna

I motionen 1975:95 (fp) hemställs "1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om– – – –, – noggrannare reglerad och hårdare prövning innan myndighet utlämnar uppgifter om den enskilde till annan myndighet, – anpassning av den s. k. statistiksekretessen enligt § 16 sekretesslagen till de sekretessregler som gäller för registrerade personuppgifter i övrigt".

I motionen anförs att sekretess för av myndigheter förda personregister ofta inte existerar, trots att myndigheten tror att så är fallet. Som exempel nämns i motionen bl. a. sjuk- och hälsovårdsinformation som är sekretessbelagd hos den ursprungliga myndigheten i 70 år men om den överförs till SCB:s register endast i 20 år. Enligt motionärerna är det viktigt att luckor i sekretessen av detta slag täpps till vid den översyn som pågår av sekretesslagen och att denna lag utformas så att den går att tillämpa på datateknik.

Beträffande möjligheterna för myndighet att få tillgång till uppgifter som insamlats av annan myndighet anser motionärerna att det bör vara en princip, som endast i verkliga undantagsfall får genombrytas, att data om den enskilde som insamlats av en myndighet för visst administrativt ändamål inte får användas för något annat ändamål. Enligt motionärerna är det i de flesta fall omöjligt för någon annan myndighet eller organisation än den som gjort insamlandet att veta vilken grad av tillförlitlighet dessa data har, vilka dolda fällor som finns vid deras användning och vilka felkällor och felmarginaler man måste räkna med om man skall ha någon nytta av dem.

I motionen 1975:669 (s) hemställs "att riksdagen måtte besluta att 16 § i lagen den 28 maj (nr 249) om inskränkning i rätten att utbekomma allmänna handlingar (sekretesslagen) får följande lydelse:

Handling innefattande uppgift, som inhämtats av statistiska centralbyrån eller annan myndighet för statistiska ändamål, eller myndighets bearbet-

ningar av sådan uppgift skall hållas hemliga om uppgiften kan hänföras till viss enskild person, viss organisation eller visst företag.

Vad i första stycket sägs utgör ej hinder mot utlämnande av handling i enlighet med vad som föreskrivits i lag eller förordning eller meddelats de berörda i samband med insamling av uppgifterna.

Handling får enligt denna paragraf hållas hemlig, såvitt rör ekonomiska förhållanden, högst tjugo år från handlingens datum. I övrigt gäller att hemlighållande får avse en tid av högst trettio eller – om särskilda skäl talar därför – högst sjuttio år från handlingens datum.

I motionen anförs att datainspektionen i många fall kunnat konstatera att den nu gällande sekretesslagstiftningen är ofullständig särskilt när det gäller data som insamlas för statistiska ändamål. Enligt motionärerna är den 20-åriga sekretesstiden enligt 16 § sekretesslagen för kort. Det är dessutom oklart huruvida sekretess över huvud taget föreligger för data som en myndighet insamlar i administrativa sammanhang men sedan för statistisk bearbetning överlämnar till t. ex. SCB. Motionärerna tar också upp frågan om statistiskt underlag är sekretessbelagt när identifikationsuppgift saknas, men det ändå med hänsyn till uppgifternas karaktär kan vara möjligt att med ledning av dem identifiera enskilda individer. Motionärerna anför att SCB inte anser sig kunna avidentifiera primäruppgifterna i sina dataregister, eftersom de då skulle bli allmän handling utan sekretess.

Remissinstanserna

Såväl SCB som datainspektionen framhåller att sekretesslagen inte är tillämplig på uppgiftslämnandet mellan myndigheter. SCB erinrar dock i sitt remissyttrande om 38 § andra stycket sekretesslagen som gör det möjligt för domstol att förordna att handling som kan antas vara av betydelse som bevis i rättegång eller förundersökning i brottmål skall utlämnas till domstolen eller undersökningsledaren. SCB anser att en tillämpning av denna bestämmelse på SCB:s material skulle kunna få allvarliga följder för samhällets statistikproduktion. I övrigt anför SCB att man vad gäller utlämnande av handlingar från SCB till annan myndighet tillämpar en lika restriktiv praxis som i förhållande till enskild. Enligt SCB innebär detta i praktiken att utlämnandet vägras så snart minsta risk föreligger för att ett utlämnande kan leda till skada för den uppgiften gäller. Här tillämpas alltså samma grunder som gäller vid prövningen enligt 16 § sekretesslagen.

Vad gäller överförandet av uppgifter från annan myndighet till SCB för att bilda underlag för statistikproduktion anför SCB:

Enligt sin instruktion (SFS 1971:323) skall SCB bl. a. "i de fall underlaget för statistikproduktionen utgöres av material, som annan myndighet insamlar för administrativt ändamål, bevaka att de statistiska synpunkterna tillgodoses samt svara för de specialbearbetningar som fordras för statistiska ändamål". Eftersom de statistiska resultaten inte primärt och direkt har intresse av den enskilde utan endast av honom som medlem i en grupp

kan den statistiska användningen icke skada den enskilde. Motsatsen gäller givetvis inte. Tvärtom kan användning av till statistik lämnade uppgifter för administrativa ändamål medföra skada för både den enskilde och statistikproduktionen och detta är grunden till SCBs stora ansträngningar att förhindra sådant. Användningen av administrativa material för statistisk produktion på det sätt som SCBs instruktion ger uttryck för medför däremot påtagliga fördelar för såväl den enskilde som samhället. Den enskildes börda med uppgiftslämnande minskar, den statistiska behandlingen får förbättrade förutsättningar att anordnas fackkunnigt och rationellt och möjligheterna till samordning i syfte att öka och integrera den statistiska informationen ökar. Användningen av administrativa material för statistiska ändamål bör enligt SCBs uppfattning icke hindras.

SCB tar i sitt remissyttrande även upp frågan om 16 § sekretesslagen. Centralbyrån anför att det legala skyddet enligt detta lagrum i praktiken fungerat tillfredsställande. Det har bl. a. givit SCB möjlighet att, som redan framgått, tillämpa en restriktiv praxis vid utlämnandet av uppgifter till enskilda. Enligt SCB är dock vissa förbättringar önskvärda. Det gäller dels sekretesstidens längd som bedöms som för kort, dels den tveksamhet som råder om 20-årsgränsen enligt 16 § sekretesslagen eller annan längre tidsperiod som ett material hämtat från annan myndighet där åtnjuter skall gälla när materialet överlämnats till SCB. Enligt SCB kan det förutsättas att OSK kommer att föreslå förbättringar av skyddet i dessa avseenden.

SCB sammanfattar sitt yttrande på denna punkt som följer:

Vissa förtydliganden och ytterligare förbättringar av den legala ramen för det statistiska sekretesskyddet utöver dem som SCB enligt ovan redan begärt är önskvärda och SCB har också till OSK framfört synpunkter därpå. Bortser man från eventuellt behov av snabb förändring av 38 § andra stycket sekretesslagen samt från det lagskydd för kryptering som anges i följande avsnitt synes dock de övriga önskemålen om lagändringar på detta område kunna anstå för att tas upp i det pågående lagstiftningsarbetet avseende hela offentlighets- och sekretesslagstiftningen.

JK tar i detta sammanhang upp frågan om tillämpningen av § 16 sekretesslagen på personregister som avidentifierats. Enligt JK ger avfattningen av 16 § och förarbetena till denna närmast vid handen att någon sekretess ej föreligger sedan ett material avidentifierats och att materialet därefter är åtkomligt för envar enligt TF:s regler om allmänna handlingar. Denna utformning av reglerna rörande statistiksekretessen hindrar enligt JK en ändamålsenlig utformning av säkerhetsskyddet i fråga om datorbaserad personinformation. Det förslag som inom kort kan väntas från OSK kan leda till att en ny lagstiftning på detta område kan träda i kraft först den 1 januari eller 1 juli 1977. En reglering som möjliggör ett bibehållande av sekretesskydd för avidentifierat material skulle enligt JK innebära en betydande vinst från integritetsskyddssynpunkt och kan motivera en snabbare lagändring än som är möjlig inom ramen för arbetet med en ny lag om allmänna handlingar.

Datainspektionen anför i sitt remissyttrande att det oklara rättsläget vad gäller sekretesskydd för information i ett personregister hos en myndighet tvingat inspektionen att i samband med tillståndsärenden "överpröva" de bedömningar angående sekretesskydd som myndighet enligt 2 kap. 9 § TF har att självständigt pröva. Inspektionen har sålunda tvingats att göra sådana värderingar som i sista instans regelmässigt ankommer på regeringsrätten. Enligt inspektionen utgör den uppkomna situationen ett allvarligt problem som måste lösas. Inspektionen framhåller att OSK uppmärksammats på dessa problem.

Vad beträffar det i motionen 1975:669 framförda förslaget till ändrad lydelse av 16 § sekretesslagen anför datainspektionen att det kan finnas anledning att först utvärdera samtliga problem i samband med statistik och forskning, dvs. inhämtande av uppgifter, möjligheterna till avpersonifiering etc. innan den föreslagna kompletteringen av statistiksekretessen sker. Eventuellt nya sekretessregler för statistiksekretessen bör bl. a. med hänsyn härtill enligt inspektionen övervägas först i samband med behandlingen av OSK:s slutbetänkande.

Beträffande uppgiftslämnandet mellan olika myndigheter och sekretessbestämmelserna i samband därmed anför datainspektionen att även dessa frågor omfattas av OSK:s uppdrag. För det fall uppgifter lämnas från en myndighet till annan i den formen att datamedium, t. ex. magnetband, överlämnas är inspektionen behörig att meddela föreskrift enligt 6 § datalagen om sådan samkörning eller sambearbetning. Datainspektionen anför vidare:

Samkörningsfrågorna är mycket vanligt förekommande i datainspektionens registerärenden. En noggrann prövning av dessa frågor visade sig redan från början nödvändig och sker således fortlöpande. Datainspektionen meddelar också förhållandevis ofta föreskrifter härom i integritetsskyddets intresse. Att som önskas i motionen uppställa noggrannare regler i ämnet är svårt eftersom registerändamålen och övriga förhållanden är så skiftande. Det bör också märkas att samkörning av befintliga uppgifter i olika register ofta – utan risk för integritetsintrång – kan bespara medborgarna besvär och olägenheter i form av ifyllande av formulär samt nedbringa myndigheternas kostnader. Den grundsyn som ligger bakom motionärernas i detta sammanhang framförda varning för omfattande samkörningar inom bl a socialvårdens område biträder datainspektionen i väsentliga delar. Inspektionen har uppmärksamheten speciellt riktad på i ökad utsträckning förekommande önskemål att samköra information av socialvårdskaraktär med uppgifter från sjuk- och hälsovård. Dessa möjligheter som ADB-tekniken ger är självfallet av stort intresse för forskningen inom berörda områden. Eftersom inspektionen ännu inte prövat mer än ett fåtal register inom nämnda områden och då register huvudsakligen av administrativ karaktär, synes f n underlag saknas för ett mera allmänt uttalande om "hårdare prövning".

Frågor med anknytning till SCB och andra registerinnehavare

Motionen

I motionen 1975:95 hemställs "1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om – översyn av statistikproduktionen – – –, – snara insatser för att lösa säkerhetsfrågorna hos SCB och andra stora registerförare, – fastställande av gallringsbestämmelser för en rad register, – avpersonifiering av tidigare folk- och bostadsräkningar – – –, 5. att riksdagen begär att regeringen låter avpersonifiera de magnetband statistiska centralbyrån har långtidsförvarade för opreciserade framtida forskningsbehov eller i särskilda fall föranstalta om annan åtgärd för att skydda känsliga personuppgifter i dessa band – – –, 7. att riksdagen begär att regeringen låter utarbeta ett hållbart system för att koda personnummer och/eller andra identifierbara data, så att man kan använda vissa persondata för forskningsändamål med bevarat skydd för den enskildes integritet, 8. att riksdagen begär förslag av regeringen om sekretesskydd för s. k. dataprogram".

I motiveringen anför motionärerna att hela statistikproduktionen måste ses över i de fall där den baseras på uppgifter som kräver personidentifikation. I motionen anförs att SCB har mer än 4 000 magnetband arkiverade för forskningsändamål och omkring 130 register över delar av befolkningen med delvis mycket djupa uppgifter. SCB har också ett register över totalbefolkningen. Enligt motionärerna är det särskilt angeläget att begränsa de centrala personregistrens antal. De som behöver finnas bör vara så grunda som möjligt. Folk- och bostadsräkningarna från 1960, 1965 och 1970 bör enligt motionärerna avpersonifieras så att de inte längre kan användas för bl. a. samkörning och vara ett hot mot den enskildes integritet. Vidare bör gallringsbestämmelser fastställas för en hel rad register.

Vad gäller de krav som finns att för forskningsändamål upprätta och använda personregister anför motionärerna att det måste utvecklas ett invändningsfritt system för att koda personnummer och/eller andra lätt identifierbara data. Vidare bör möjligheten att sekretessbelägga de dataprogram som används t. ex. vid kryptering övervägas.

Remissinstanserna

De förhållanden som tas upp i här aktuella motionsyrkanden berör på olika sätt arbetet inom SCB. Beträffande frågan om SCB:s läge i integritets- och sekretesskyddsdebatten anför SCB bl. a.:

Då SCBs användning av individuella uppgifter endast syftar till framställning av statistisk information, i vilken de enskilda bakomliggande enheterna som sådana saknar betydelse, framgår av ovanstående att allmänhetens intresse av integritetsskydd inte strider mot SCBs intresse som statistikproducent. Tvärtom sammanfaller de båda intressena helt och SCB har följaktligen gjort och gör alltjämt stora ansträngningar för att sörja för

ett mycket högt skydd kring de individuella uppgifterna. Detta skydd utövas på olika plan. SCB ser för det första som sin uppgift att bevaka att den legala ramen för sekretesskyddet är tillfredsställande. För det andra tillämpar SCB inom denna legala ram en utomordentligt restriktiv policy i frågor rörande utlämnande av individuella uppgifter. Denna innebär att verket avslår dylika framställningar rörande sekretessbelagt material, såvida inte samtycke till utlämnande lämnas av uppgiftslämnaren eller risk, även obetydlig sådan, inte finns för missbruk till skada för den som avses med uppgiften. För det tredje ägnas stora ansträngningar åt att omgärda SCBs datasamlingar med tillförlitligt och heltäckande skydd mot obehörig åtkomst.

Den form av skyddsåtgärder som på sistone tilldragit sig ett ökat intresse är avidentifiering och förstöring. Inom SCB har avidentifiering resp förstöring av statistiska primärmaterial förekommit i viss utsträckning. Detta har dock hittills skett i mycket begränsad utsträckning. I detta sammanhang vill SCB erinra om att de svenska arkiveringsbestämmelserna kräver en långtgående arkivering av allt material från det offentligas verksamhet för framtida bruk. Med hänsyn till att avidentifiering av primärmaterial och dess förstöring aktualiserats i skilda sammanhang bl a genom datainspektionens beslut har SCB påbörjat ett särskilt utredningsarbete om dessa förfaringssätt och om kryptering som skyddsmetod inom statistikproduktionen. Mera principiellt vill SCB beträffande dessa metoder framhålla att det rör sig om svåra och samtidigt betydelsefulla avvägningar mellan olika intressen. Avidentifiering skulle, t ex, i åtskilliga fall väsentligt försvåra och i många fall utesluta möjligheterna att utnyttja materialet för exempelvis studier av regionala flöden och förändringar i tidsperspektiv som är väsentliga bl a för regional forskningsanalys- och planeringsverksamhet och för studier av social rörlighet och välfärd. I ännu högre grad innebär en förstöring av primärmaterial givetvis att möjligheterna att utvinna ny information ur dessa material försvinner. Både SCBs egna erfarenheter och kända erfarenheter från olika forskningsområden visar på mängder av fall då statistisk information av stort värde för samhälleliga framsteg kunnat erhållas genom sådan ny bearbetning och eventuell komplettering av arkiverade material som icke var förutsedda vid materialens införskaffande. Å andra sidan kan avidentifiering, under vissa speciella förutsättningar, öka skyddet för den personliga integriteten och förstöring gör detta skydd absolut. Det synes som om den enda rimliga lösningen är att söka i en noggrann riskanalys, som konkret och för skilda material var för sig – med beaktande av vidtagna säkerhetsåtgärder – väger riskerna i skilda situationer mot de informationsförluster för samhället som skulle uppstå genom avidentifiering resp förstöring. Härvid bör särskilt uppmärksammas att den s k krypteringen tack vare moderna hjälpmedel och teknik kan skapa ett mycket tillförlitligt skydd. Av den anledningen ägnar SCB utvecklingen av lämpliga krypteringsmetoder stort intresse och har redan tagit fram teknik och erforderliga hjälpmedel härför.

Beträffande säkerhetsfrågorna hos SCB anför SCB att en särskild styrgrupp för sekretess- och säkerhetsfrågor tillsattes inom verket i maj 1973 med uppgift att bl. a. se över säkerhetsförhållandena inom SCB. Under 1974 infördes under styrgruppens inseende bl. a. nya säkerhetsföreskrifter för hantering, förvaring, transport m. m. av frågeformulär, datamaskinlistor, mikrokort, hålkort och magnetband.

SCB upplyser vidare att stor uppmärksamhet ägnats åt skyddet mot de s. k. röjandena i statistiska produkter. Därmed avses möjligheterna att genom analys av skilda statistiska resultat få fram information om enskilda enheter som ingår i den statistiska redovisningen. I sitt remissyttrande anför SCB att verket har ett betydande utvecklingsarbete på detta område på sitt program som även internationellt ligger mycket väl framme. Bl. a. har en handbok om metoder för skydd mot röjanden utgivits och en metodrapport utarbetats. SCB anser att verkets säkerhetsskydd är tillfredsställande.

Även datainspektionen har i sitt remissyttrande tagit upp här aktuella motionsyrkanden. Beträffande frågan om en översyn av statistikproduktionen anför inspektionen bl. a. beträffande SCB:s personregister:

Många av dem utgör kopia av den uppgiftslämnande fackmyndighetens register. I förekommande fall kan det därför bli anledning att överväga i vad mån det är möjligt att, i enlighet med krav ställda av SCB, framställa underlaget för den av samhället önskade statistiken direkt från primärmaterialet hos fackmyndigheten. Många av dessa myndigheter har egna datamaskiner. I övrigt har de i stor utsträckning tillgång till maskintid hos annan.

I den mån det skulle visa sig möjligt att framställa statistik hos fackmyndigheten, som sedan kan överlämna de avidentifierade sammanställningarna till SCB, undviks de sekretessproblem som uppkommer när individanknuten information överförs från en myndighet till en annan (se avsnitt 3 nedan). Samtidigt skulle säkerhetsproblemen vid transporten mellan myndigheterna minska. Den väsentligaste fördelen skulle dock vara att man också skulle undvika den dubblering av personregister med ofta mycket känslig information som nu sker genom att fackmyndighet överlämnar en kopia av sitt register till SCB, forskningsinstitution eller annan myndighet. Ibland sker detta överlämnande på grund av överenskommelse myndigheterna emellan, ibland föreligger författningsenlig skyldighet att överlämna informationen.

Vad gäller säkerhetsfrågorna hos SCB och andra registerförare anför datainspektionen att bästa medlet att öka uppmärksamheten och engagemanget synes vara att föreskriva att den registeransvarige upprättar en säkerhetsorganisation med dokumenterade regler och ansvarsförhållanden. Enligt inspektionen kan – i avvaktan på säkerhetsutredningar som bl. a. statskontoret bedriver – de flesta i och för sig triviala men för säkerheten väsentliga problemen lösas till en förhållandevis ringa kostnad genom att man fäster den registeransvariges uppmärksamhet på frågan.

Beträffande motionsyrkandet angående gallringsbestämmelser och kodning av personnummer anser datainspektionen inte att någon åtgärd från riksdagens sida är erforderlig.

Inte heller vad gäller frågan om avidentifiering av t. ex. personregistren från 1960, 1965 och 1970 års folk- och bostadsräkningar är det enligt datainspektionen nödvändigt att riksdagen tar något initiativ. De ADB-register som bildats med anledning av de nämnda folk- och bostadsräkningarna innehåller förhållandevis få personuppgifter. Av verklig betydelse från integritetssynpunkt blir dessa register först om de samkörs och individan-

knutna förändringar registreras. Sådan samkörning leder till att ett nytt personregister skapas. Frågan om sådan samkörning måste därför bli föremål för prövning hos datainspektionen.

Inspektionen anser att ett ställningstagande till eventuell avidentifiering eller förstöring av SCB:s långtidsarkiverade register och FOB 1960, 1965 och 1970 bör anstå tills den utredning som f. n. bedrivs med deltagande från statistiska centralbyrån, riksarkivet och datainspektionen avslutats. Inspektionen anför vidare:

När det gäller de 4 500 långtidsarkiverade magnetbanden, vilka torde motsvara ca 900 personregister, är det i avvaktan på att resurserna medger en närmare granskning av dem nödvändigt att praktiskt hantera frågan på sätt tidigare nämnts. I den mån det visar sig möjligt bör sannolikt metoden att avidentifiera registren tillämpas. Normalt bör avidentifiering medge att informationen i registren bearbetas ytterligare. ADB-tekniken kan dock i vissa fall öka möjligheterna att bakvägen återknyta informationen till vissa individer. I dessa fall torde krävas förstöring av fler uppgifter än identitetsuppgifter såsom personnummer och namn, exempelvis adress, yrke, titel, ålder. I en del fall kan det då bli meningslöst att bevara registren. Problemen med att bakvägen återidentifiera avidentifierad information skall dock inte överdrivas. Redan mängden av register utgör ett skydd. Det innebär ett stort besvär att bakvägen identifiera information. Före ADB-tekniken utgjorde besväret att samla in information på samma sätt ett skydd.

Beträffande frågan om sekretessregler för dataprogram anför datainspektionen:

Många bedömare med kvalificerad erfarenhet av och kunskap om säkerhetssystem anser att ett säkerhetssystem som förlitar sig på sekretess för systemets dokumentation, inklusive programmen, ej ger godtagbar säkerhet med hänsyn till att den personkrets som måste ha tillgång till programmen är stor. Utgångspunkten vid uppbyggnad av säkerhetssystemet måste således vara att den som obehörigen eftersträvar åtkomst av data förutsätts känna till programmen. Skydd uppnås då genom en sträng sekretess för identifikationssystemet, dvs utdelade nycklar och koder, samt reglerna för fördelning, spärr, utbyte, etc av dessa nycklar. Ett exempel härpå kan vara överföring av hemliga data via telenätet som kan tillåtas även om riskerna för avtappning av informationen är stor. Genom att data krypterats med en nyckel som skyddas ytterst väl är det möjligt att tolka informationen endast för dem som har tillgång till nyckeln.

Datainspektionen har ännu inte tillräckligt underlag för att bedöma om myndigheternas dataprogram behöver sekretessbeläggas. Det kan möjligen bli anledning att ta upp frågan i samband med behandlingen av OSK:s betänkande.

JK anför att det i samband med en översyn av statistiksekretessen eller i annat lämpligt sammanhang finns anledning att också göra en samlad bedömning av behovet av personidentifieringsuppgifter i de register med personinformation som ingår i SCB:s arkivstatistiska databank.

Skriftlig förklaring vid intervjuundersökningar angående frivillighet

Motionen

I motionen 1975:95 hemställs "3. att riksdagen begär förslag av regeringen till sådan lagändring att det vid frivilliga intervjuundersökningar där uppgifterna läggs på data skall krävas en skriftlig förklaring av den intervjuade att han/hon är medveten om att det inte föreligger någon skyldighet att svara på intervjuarens frågor".

Remissinstanserna

Såväl SCB som datainspektionen avstyrker motionsyrkandet. Datainspektionen anför att inspektionen regelmässigt föreskrivit att den intervjuade skall ges information om att medverkan är frivillig. Enligt inspektionen skulle krav på en skriftlig förklaring kunna leda till en onödig byråkrati. Tillsynsverksamheten bör kunna svara för att föreskrifterna följs.

SCB framhåller att intervjusituationen psykologiskt sett är ömtålig och att förfarandet att begära en skriftlig förklaring från intervjupersonen att han har mottagit viss information allmänt sett är ovanligt och tämligen uppseendeväckande. Enligt SCB skulle en begäran om att underteckna en skriftlig förklaring väcka undran och oro över innebörden därav. Detta skulle sannolikt leda till en väsentlig ökning av bortfallet och därmed allvarligt minska resultatens tillförlitlighet.

Frågor angående "mjukdata" m. m.

Motionerna

I motionen 1975:69 hemställs "3. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande – – – d) användningen av mjukdata, – – – f) översyn av gällande instruktion för datainspektionen".

I motionen anförs vad beträffar "mjukdata" att sådana ofta ger intryck av att vara exakta och helt objektiva, medan i själva verket stora misstag här kan ske. Enligt motionärerna bör t. v. all dataregistrering av mjukdata förbjudas med undantag för sjukvården, där mjukdata i många fall kan vara av stor betydelse.

I motionen anförs vidare att datainspektionen i sin tillståndsprövning i något fall varit alltför generös. Som exempel nämner motionärerna de dataregister vilka förs i s. k. preventivt syfte, t. ex. för att göra det möjligt för en kommun att bedöma om det i en framtid kan bli nödvändigt att träda in med ekonomiskt eller annat stöd. De fördelar i planeringshänseende som ett sådant register innebär är enligt motionärerna inte tillräckligt skäl för att registrera enskilda personers privata förhållanden. Instruktionen för datainspektionen bör bli föremål för översyn i detta hänseende.

I motionen 1975:95 hemställs "2. att riksdagen begär att regeringen låter utarbeta riktlinjer för registrering av gruppdata som tar full hänsyn till den enskildes önskemål".

I motionen anförs att datorbearbetningar som innebär att vissa grupper registreras kan innebära att enskildas intressen skadas. Det finns risk för att den som registrerats som tillhörande en grupp med vissa egenskaper eller samhällsåsikter i fortsättningen behandlas på ett sätt som bestäms av gruppens verkliga eller påstådda uppförande, inte efter sina egna handlingar eller egenskaper.

I motionen 1975:125 hemställs "1. att riksdagen begär att regeringen låter utarbeta riktlinjer för kodning och registrering av s. k. mjukdata som ger en mer nyanserad bild av den enskilde i enlighet med vad som anförts i motionen, – – – 3. att riksdagen begär att regeringen på lämpligt sätt utreder frågan om patienters rätt att vägra låta sig dataregistreras inom sjukvården".

I motionen påpekas att data ofta inte är så exakta som de ger intryck av att vara. T. o. m. en uppgift som födelsedatum kan vara kontroversiell. Svårigheterna att bedöma kvaliteten på olika uppgifter är särskilt stora när de grundar sig på subjektiva bedömningar av olika slag. Enligt motionen måste det för att man skall erhålla rimlig kvalitet på data finnas en typ av kodning som ger utrymme för olika bedömningar av samma data eller på något sätt anger osäkerhetsgraden.

I motionen anförs vidare att sjukvårdsdata är särskilt känsliga för medborgarna. Det förekommer därför att patienter vägrar läkaren att lägga uppgifter om deras hälsotillstånd och genomgången sjukvård på data. Hur läkaren i detta fall skall förfara är en olöst fråga. Enligt motionen måste dessa frågor debatteras och komma till en rimlig lösning.

Remissinstanserna

SCB framhåller att beteckningen mjukdata inte har någon preciserad innebörd. Gränsen mot de s. k. hårddata är både principiellt och praktiskt oklar och svår att definiera. Beträffande användningen av mjukdata för statistiska ändamål anför SCB:

Sett ur SCBs synpunkt är mjukdata i ovan angiven bemärkelse uppgifter som är användbara och nödvändiga för statistiken på samma sätt som andra typer av uppgifter, dvs alltefter det samhälleliga intresset för information grundat på dessa och möjligheterna till bedömning av deras tillförlitlighet. Exempelvis är uppgifterna om betyg ett av underlagen för undervisningsstatistiken och uppgifterna om människors inställning till olika företeelser ett viktigt inslag i åtskilliga intervjuundersökningar, bl a med inriktning på människors välfärd. Medan det med visst fog kan hävdas att "mjukdata" om individen kan vid direkt användning i förhållandet till denne lända honom till skada, särskilt om de är gamla eller/och misstolkas, kan någon skada av användningen av sådana data för statistiska ändamål icke uppstå för den enskilde individen.

JK anför beträffande användningen av mjukdata:

Även de frågor om s. k. mjukdata som berörs i en av motionerna bör anstå till dess en mer generell översyn av datalagen kommer till stånd. För närvarande får datainspektionens prövning anses innefatta en tillräcklig kontroll av det hithörande informationsflödet. Jag tror för min del, att det inte finns någon möjlighet att begränsa mjukdataregistreringen till sjukvårdsområdet. Uppenbarligen finns också andra samhällsområden där en sådan registrering ter sig legitim och motiverad.

Datainspektionen anför beträffande användningen av mjukdata:

Inspektionen biträder i stort sett de synpunkter som lagts fram i motionerna. I varje ärende kontrolleras noga huruvida mjukdata avses förekomma i registret, undersöks om uppgiften verkligen behövs för registerändamålet och, om så är fallet, prövas uppgiftens formulering och innebörd. I åtskilliga fall har detta medfört att uppgiften utgått. Det torde i stort sett vara riktigt att, som anförs i motionen nr 69, mjukdata behövs främst inom sjuk- och hälsovården. Det kan dock inte uteslutas att mjukdata är av värde på andra områden och kan användas där utan risk för otillbörligt integritetsintrång. Innan ökad erfarenhet vunnits, och för att möjliggöra sådan erfarenhet bör därför f n inte införas det i samma motion önskade absoluta förbudet mot mjukdata.

Den i motionen nu nämnda möjligheten att i registren genom kodning ange osäkerhetsgraden i mjukdata bör också undersökas närmare. Exempel finns på att lösningar står att finna. Datainspektionen är beredd att föranstalta om en sådan undersökning i samband med det arbete på personregistren inom sjukvårdens område som bedrivs i samarbete med SPRI och socialstyrelsen.

Beträffande motionsyrkandet angående registreringen av gruppdata anför datainspektionen att de i motionen anförda önskemålen kan tillgodoses inom ramen för datalagens nuvarande bestämmelser och att därför några särskilda riktlinjer för närvarande inte behövs.

Beträffande de i motionen 1975:69 berörda dataregister som förs i preventiva syften eller planeringssyften anför datainspektionen att vissa myndigheter är skyldiga att bedriva uppsökande verksamhet för att tillgodose eftersatta behov (exempel finns i socialhjälpslagen). Verksamhet av detta slag underlättas eller möjliggörs av datatekniken. Datainspektionen har ännu ej tillräcklig erfarenhet att bedöma register av här aktuellt slag. Om inspektionen finner att generella riktlinjer av statsmakterna behövs på detta område kommer inspektionen att förelägga regeringen därav föranledda förslag. Datainspektionen anför avslutningsvis på denna punkt:

Motionen nr 69 synes i denna fråga bygga på uppfattningen att det skulle föreligga något slags instruktion för hur datainspektionen skall avgöra olika typer av ärenden. Inspektionen erinrar om att regeringens instruktioner för myndigheterna innehåller endast författningsföreskrifter och att det inte ankommer på regeringen att ge instruktioner för hur enskilda förvaltningsärenden i sak skall avgöras av myndigheterna. I förevarande fall regleras detta av datalagen. De avvägningar som här behövs kan göras inom ramen

för datalagens lydelse. Någon lagändring behövs således inte och någon i administrativ ordning meddelad instruktion lär som sagt inte komma i fråga.

Datainspektionen avvisar tanken på att patienter på sjukhus skall kunna vägra att ingå i de dataregister som krävs för vården. Detta skulle kräva att manuella register fördes parallellt med dataregistren. Sådana register kan enligt inspektionen lätt leda till större uppmärksamhet och därmed öka risken för oavsiktlig åtkomst av detta. Datainspektionen fortsätter:

Riktigare synes vara att få till stånd lämpliga regler om sekretess och tystnadsplikt och att se till att berörd personal följer reglerna, att noga pröva de olika sjukvårdsregistrens ändamål och anpassa innehållet därefter, bl a genom sträng prövning av mjukdata, att mot bakgrund av registerändamålet noga bedöma hur länge patienterna behöver finnas registrerade samt att omgärda registren med olika säkerhetsåtgärder. Allt detta sker genom den verksamhet som pågår hos OSK respektive datainspektionen.

Frågor angående registerutdrag enligt datalagen m. m.

Motionerna

I motionen 1975:69 hemställs "1. att riksdagen beslutar att besvärshänvisning skall åtfölja det registerutdrag som begärs med stöd av 10 § datalagen".

I motionen anförs att medborgare som enligt 10 § datalagen får tillgång till registerutdrag om sig själv också samtidigt måste få information om tillvägagångssätt för överklagande eller besvär. Motionärerna avser därmed möjligheten att få felaktig uppgift i dataregistret rättad.

I motionen 1975:95 hemställs "4. att riksdagen begär förslag från regeringen om skyldighet för myndighet, som lämnar uppgift från sitt dataregister om en person till en annan myndighet, att sända kopia av utlämnade uppgifter till den person det gäller".

I motionen 1975:1006 hemställs "2. att riksdagen begär att regeringen låter utarbeta föreskrifter om att vissa personregister åläggs skyldighet att med viss periodicitet till samtliga registrerade skicka ut en kopia på de uppgifter som finns registrerade".

I motionen anförs att det är omöjligt för den enskilde att veta i vilka av alla register han finns registrerad. De registerinnehavare som har tillgång till s. k. känslig information enligt en klassning som f. n. pågår inom datainspektionen bör enligt motionären åläggas att med viss periodicitet till samtliga registrerade skicka ut en kopia av de uppgifter som finns registrerade om den enskilde.

Remissinstanserna

SCB anför i sitt remissyttrande att besvärshänvisning inte kan lämnas i samband med att registrerad får del av innehållet i personregister, eftersom en sådan information varken beträffande innehållet eller själva översändandet grundar sig på överklagbara beslut av verket. Om den registrerade önskar åstadkomma rättelse av felaktiga uppgifter i utdraget kan han eller hon enligt SCB i stället söka åstadkomma detta genom ett påpekande därom till den registeransvariga myndigheten. Enligt 8 § datalagen är denna skyldig att om skäl föreligger rätta den felaktiga uppgiften eller utesluta den ur registret. Myndighetens beslut med anledning av ett dylikt påpekande kan överklagas.

SCB framhåller i sitt yttrande att den rätt som 10 § datalagen ger enskild person att kostnadsfritt en gång om året erhålla utdrag med uppgifter om sig själv ur ett personregister innebär stora kostnader för SCB. Hittills har omkring 14 000 personer utnyttjat denna rättighet. Kostnaden för SCB är ca 130 kr. per förfrågan. SCB anför vidare:

SCB bedömer för sin del effekten av den införda regeln enligt 10 § datalagen på sitt förhållande till uppgiftslämnarna som positiv. Kostnaderna härför är emellertid höga och har för budgetåret 1975/76 beräknats till ca 2 milj. kr., jämför statsverkspropositionen bilaga 9 s. 24. Tekniskt sett möter det för SCB:s del inget hinder att vara sig lämna meddelanden ur personregister regelbundet eller vid vissa särskilda tillfällen utan att en begäran framställts. Kostnaderna härför måste dock bli mycket stora och det får anses tveksamt om de står i rimlig proportion till motsvarande nytta för den enskilde. Det sagda gäller också den väckta frågan om att införa skyldighet för myndighet att lämna uppgift till den enskilde så snart uppgiften lämnats till annan myndighet; är det fråga om sekretessbelagda uppgifter skulle en sådan skyldighet sakna praktisk betydelse för SCB då sådana utlämnanden i princip inte förekommer. Gäller det offentliga uppgifter kan viss praktisk effekt uppstå främst i anslutning till urvalsdragningar för annan myndighets räkning. Det är då emellertid fråga om ytterst få och enkla uppgifter av typen namn, adress, födelsedatum och civilstånd, vilka sett ur den enskildes synpunkt torde sakna intresse.

Datainspektionen finner det tvivelaktigt om det behövs ett tillägg till 10 § datalagen av innebörd att underrättelse enligt 10 § skall innehålla besked om hur den registrerade skall förfara om han vill göra anmärkning mot registerinnehållet. Några hinder mot ett sådant tillägg finns emellertid inte enligt inspektionen. De kostnadsökningar som skulle följa av en sådan bestämmelse skulle sannolikt bli måttliga. Datainspektionen avser att överväga frågan i samband med den totala utvärdering av datalagen som avses ske under år 1975.

Beträffande motionsyrkandena angående utdrag till registrerade när dataregistrerade personuppgifter överlämnas från en myndighet till en annan och yrkandet om registerutdrag till alla registrerade utan begäran från dessa anför datainspektionen att kostnaderna skulle bli alltför stora i förhållande

till de fördelar som kan vinnas vad gäller integritetsskyddet. Datainspektionen föreslår därför en annan lösning:

Ett alternativt och enligt datainspektionens mening effektivare sätt att nå det syfte motionärerna synes ha med förslagen är att intensifiera och utöka den information till allmänheten om befintliga dataregister som inspektionen avser föra ut under år 1975. Många människor har helt naturligt ansett att 10 § datalagen har ett begränsat värde så länge kunskap saknas om vilka register som finns och vilka individer som förekommer i dessa. Den information härom som kommer att ges kan självfallet – inom ramen för tillgängliga resurser – vidgas till att omfatta exempelvis uppgifter om vilket datautbyte som sker mellan myndigheter, vilket ändamål registren har, hur bearbetning sker, etc. Sådan mycket omfattande information torde kunna ges till en bråkdel av den kostnad samhället skulle åsamkas genom en generell regel av den innebörd som föreslås i motionerna och samtidigt ge ett betydligt bättre underlag för samhällsdebatt och opinionsyttringar.

Inrättande av en dataombudsman

Motionen

I motionen 1975:95 hemställs "13. att riksdagen begär förslag av regeringen om inrättande av en dataombudsman med uppgift att övervaka efterlevnaden av datalagstiftningen och därvid besvärsvägen tillvarata den enskildes rätt till integritet".

I motionen anförs att det med hänsyn till de invecklade och svåröverskådliga problem som kan uppstå när dataregister på olika sätt sammanförs och bringas att samarbeta – och där bl. a. en inte obetydlig kunskap om datateknikens möjligheter och begränsningar är nödvändig för den som skall handlägga hithörande ärenden – är orimligt att begära att JO och JK skall samla tillräcklig erfarenhet och sakkunskap för att fullgöra sina uppgifter med granskning av ärenden också på dataområdet.

Frågans behandling vid 1974 års riksdag

Frågan om att inrätta en särskild dataombudsman aktualiserades vid såväl 1973 som 1974 års riksdagar. Motionsyrkande (fp) därom avslogs 1973. Vid 1974 års riksdag avstyrkte konstitutionsutskottet motionsyrkanden (fp, m) i denna del med motiveringen att tillsyn på detta område utövas av såväl JO och JK som datainspektionen. Utskottet anförde bl. a.:

Datainspektionen understryker i sitt remissyttrande att dess verksamhet i stor utsträckning hittills har inriktats på att inspektionen skall kunna fungera som en "allmänhetens dataombudsman". Denna uppgift är enligt datainspektionen inte oförenlig med skyldigheten att i varje särskilt fall med den objektivitet som är möjlig göra avvägningar mellan skilda intressen. Såvitt datainspektionen kunnat finna under sin hittillsvarande verksamhet motsvarar den gällande ordningen i fråga om rättssäkerhet, kontroll, tillsyn och besvärsrätt väl de anspråk som med fog kan ställas. Det finns enligt

datainspektionen ännu inget sakligt underlag för organisatoriska förändringar. Sådana skulle enligt vad datainspektionen uttalar i det rådande uppbyggnadsskedet sannolikt försvåra verksamheten.

Datainspektionen framhåller vidare att JO:s tillsyn över myndigheterna i förevarande sammanhang kan sägas bestå av två led. Det ena innebär att JO övervakar att de myndigheter, som är ansvariga för ADB-register, följer gällande bestämmelser om bl. a. skydd för personlig integritet. Denna tillsynsuppgift tillkommer enligt datalagen även datainspektionen. Det andra ledet i JO:s tillsyn innebär att JO, som har tillsyn över alla myndigheter, övervakar att datainspektionen fullgör sin tillsynsuppgift. Eftersom datainspektionens tillsyn omfattar även den enskilda sektorn kan JO:s övervakning av inspektionen sägas indirekt innebära tillsyn även inom denna sektor.

Datainspektionen befinner sig ännu i ett uppbyggnadsskede, och datalagen träder i sin helhet i kraft först vid halvårsskiftet 1974. Såväl JO som JK har enligt gällande ordning vittgående befogenheter med avseende på tillsyn och kontroll inom ADB-området. Med hänsyn härtill och till vad datainspektionen anfört i sitt remissyttrande är det enligt utskottets mening inte förenat med risk för åsidosättande av allmänhetens intressen att hålla frågan om att inrätta ett sådant organ som åsyftas i motionerna öppen i avvaktan på erfarenheter av den nya lagstiftningen.

I en reservation (2 m, 1 fp) föreslogs att riksdagen skulle hemställa hos Kungl. Maj:t om ett förslag till riksdagen om inrättande av en dataombudsman. I motiveringen anförde reservanterna bl. a.:

Med hänsyn till de invecklade och svåröverskådliga problem som kan uppstå när dataregister på olika sätt sammanförs och bringas att samarbeta – och där bl. a. en inte obetydlig kunskap om datateknikens möjligheter och begränsningar är nödvändig för den som skall handlägga hithörande ärenden – är det orimligt att begära att JO och JK skall samla tillräcklig erfarenhet och sakkunskap för att fullgöra sina uppgifter med granskning av ärenden också på dataområdet.

Det är mer tillfredsställande för allmänheten att kunna framföra frågor och klagomål över datainspektionens arbete med integritetsfrågorna till en fristående institution än att behöva gå till detta ämbetsverk självt. Detta torde även öka rättssäkerheten.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Remissinstanserna

Datainspektionen anför i sitt yttrande att det vore olyckligt att splittra den "förhållandevis fåtaliga" sakkunskap som f. n. finns på detta område genom inrättande av ytterligare en myndighet. Inspektionen uttalar vidare att den informationskampanj som genomfördes under 1974, och där inspektionens funktion som "allmänhetens dataombudsman" framhävdes, resulterat i att en stor del av allmänheten i dag betraktar inspektionen som en sådan. Datainspektionen anför avslutningsvis:

Datainspektionen anser sig således nu ha än bättre grund än i yttrandet år 1974 för att konstatera att den nu gällande ordningen väl motsvarar de

anspråk som med fog kan ställas i fråga om rättssäkerhet, kontroll, tillsyn och besvärsrätt samt att organisatoriska förändringar sannolikt skulle försvåra den verksamhet hos inspektionen som nu kommit i gång på ett tillfredsställande sätt.

Även JK avstyrker att en särskild dataombudsman inrättas. JK utesluter inte att andra arrangemang senare kan visa sig vara mer ändamålsenliga än nu gällande ordning, men t. v. bör prövning av detta anstå. JK framhåller att det egentligen är först under andra halvåret 1974 som datainspektionens tillsynsverksamhet varit av större omfattning.

Ekonomiska resurser till datainspektionen

Budgetpropositionen

I budgetpropositionen (1975:1, bilaga 4 p. A 9) hemställs att riksdagen till datainspektionen för budgetåret 1975/76 skall anvisa ett förslagsanslag av 3 318 000 kr.

Datainspektionen, som inrättades den 1 juli 1973, har som central förvaltningsmyndighet att pröva frågor om tillstånd och utöva tillsyn enligt datalagen (1973:289), kreditupplysningslagen (1973:1173) och inkassolagen (1974:182).

Datainspektionen leds av en styrelse. Inom inspektionen finns en enhet för tillståndsärenden, en enhet för tillsynsärenden samt ett sekretariat för information, intern utbildning samt ekonomi och personaladministrativa uppgifter.

I fråga om motiveringen till anslagsyrkandet hänvisas till budgetpropositionen i aktuell del.

Motionerna

I motionen 1975:69 hemställs "3. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande --- e) ekonomiska resurser till datainspektionen".

I motionen anförs att det är nödvändigt att datainspektionen ges sådana ekonomiska resurser att den blir i stånd att genom uppsökande verksamhet övervaka upprättade personregister och föranstalta om åtgärder när så är befogat och framför allt innan allvarlig skada för enskilda personers integritet har uppstått.

Motionärerna anför vidare att det bl. a. av hänsyn till medborgarnas förtroende för inspektionens funktion som allmänhetens dataombudsman är viktigt att ärendebalansen håller kortaste möjliga tidsrymd. Motionärerna förordar att datainspektionen ges sådana ekonomiska och personella resurser att frågan om tillstånd för de register som anmälts senast den 31 december 1974 skall vara avslutad inom ett år därefter.

I motionen 1975:1006 hemställs "1. att riksdagen som sin mening ger

regeringen till känna vad som i motionen anförts i avsnittet *Information*. – – – 3. att riksdagen begär att regeringen låter utreda möjligheterna att överföra kostnaderna för datainspektionens verksamhet på datortillverkare och/eller datorinnehavare i enlighet med vad som i motionen anförts i avsnittet *Utredning om kostnadsbärare*".

I motionen anförs att datainspektionens informationskampanj från föregående år angående medborgarnas rättigheter enligt datalagen måste fortsättas. De resurser som enligt datainspektionens budgetäskande för 1975/76 beräknas för informationskostnader innebär enligt motionären en helt otillräcklig ambitionsnivå.

I motionen anförs vidare att datoriseringen av samhället drar med sig kostnader som skattebetalarna får bestrida över statsbudgeten. Enligt motionären är det rimligt att i stället datortillverkare och användare får bära kostnaderna för att upprätthålla kontroll över verksamheten så att inte enskilda drabbas av systemets negativa sidor.

Datainspektionen

Datainspektionen anför i sitt remissyttrande att tillströmningen av ärenden blivit större än beräknat. Fram till årsskiftet 1974/1975 inkom sammanlagt drygt 14 000 ärenden, varav merparten var ansökningar om tillstånd för eller anmälningar av personregister. Ansökningarna enligt datalagen har i mer än 12 000 fall gjorts enligt det s. k. förenklade förfarandet. Antalet register som är av särskilt integritetskänslig karaktär uppskattas av datainspektionen till ca 2 000. Fram till årsskiftet 1974/1975 har omkring 2 000 ansöknings- eller anmälningsärenden handlagts. Beträffande tidsplanen för bedömningen av de hittills anmälda tillståndsärendena anför datainspektionen följande:

Många av tillståndsärendena kräver kompletteringar innan de kan avgöras. Detta gäller naturligtvis i första hand ansökningarna angående personregister med djup och bred information, men även många av dem som omfattas av det förenklade ansökningsförfarandet. Under förutsättning att detta kompletteringsarbete flyter någorlunda smidigt samt att nuvarande resursfördelning mellan tillstånds- och tillsynsenheterna kan bibehållas bör merparten av balansen kunna avarbetas under 1975. I vart fall gäller detta ansökningarna enligt det förenklade förfarandet. Beträffande de mer omfattande registren krävs ofta långa och ingående diskussioner med de registeransvariga. Dessutom är det vanligt att dessa register fortlöpande utvecklas vidare, vilket medför att de registeransvariga under handläggningen en eller flera gånger kompletterar ansökningarna.

Det är emellertid tveksamt om nuvarande resursfördelning mellan tillstånds- och tillsynsenheterna bör bibehållas. F. n. disponerar tillståndsenheten 70–80 procent av resurserna. Avsikten med det förenklade förfarandet är att för de från integritetssynpunkt mindre intressanta personregistren undvika onödigt besvär för de registeransvariga och en i flertalet fall onödig byråkrati som skulle kunna uppkomma vid det principiellt gällande mera omfattande ansökningsförfarandet. Den prövning som sker är alltså och

bör vara ganska summarisk. Av detta skäl finns det anledning att i proportionellt sett fler fall än beträffande övriga personregister låta dessa register bli föremål för tillsyn.

Beträffande yrkandet i motionen 1975:1006 angående en ökning av datainspektionens informationsverksamhet anför inspektionen att det här är fråga om en avvägning dels i förhållande till andra angelägna arbetsuppgifter, eftersom informationsåtgärder kräver personalinsatser, dels i förhållande till behovet av information på andra samhällsområden. Enligt inspektionens uppfattning krävs det omfattande information gentemot allmänheten i datafrågor, och inspektionen uppger sig med uppmärksamhet följa frågan om informationsbehovet.

Att på sätt som diskuteras i motionen 1975:1006 överföra kostnaderna för tillsynen enligt datalagen på de olika registerinnehavarna, t. ex. genom årliga avgifter, synes enligt datainspektionen bli administrativt ohanterligt. Det finns f. n. närmare 15 000 personregister av de mest varierande slag. Befintliga register förändras fortlöpande eller upphör och nya tillkommer hela tiden.

Regionalisering av dataverksamheten

Motionen

I motionen 1975:69 hemställs "2. att riksdagen beslutar uppdra åt regeringen att utreda och komma med förslag till en decentraliserad organisationsform för dataverksamheten i landet i enlighet med vad som i motionen anförts. 3. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande a) inrättandet av regionala ansvarsnämnder".

I motionen anförs att dataverksamheten i landet bör ges en organisation som så långt det är möjligt är ägnad att oberoende av den tekniska utvecklingen motverka varje hot om minskat skydd för den personliga integriteten. Enligt motionerna uppnås detta skydd bäst i en decentraliserad organisation. Organisationen bör bygga på regionalt avgränsade system, där särskild nyckel måste krävas för att få fram databehandlat material från en annan region. Det måste enligt motionen slås fast att en terminal innehållande personuppgifter om samtliga medborgare i riket inte kan tillåtas. Enligt motionärerna talar även kostnadsskäl för små, regionalt avgränsade enheter.

I motionen föreslås vidare att ett särskilt regionalt organ, en ansvarsnämnd, skall inrättas för varje region med uppgift att utöva den medborgarkontroll som måste krävas när regiongränser skall överskridas.

Remissinstanserna

DASK avstyrker motionsyrkandet om en utredning av en decentraliserad organisationsform för dataverksamheten i landet. Utredningen, som i januari

1975 avgivit promemorian "Samordning av statliga adminstrativa ADB-system," anför att en regionalisering av de statliga riksomfattande administrativa ADB-systemen i huvudsak endast kan avse en regional uppdelning av själva driften innebärande att driftspersonal och datorutrustning förläggs till regionala enheter. Det finns nämligen enligt DASK:s mening avgörande skäl för central systemutveckling även i framtiden vad gäller denna typ av register. En regional utveckling av system för varje region för sig skulle bl. a. innebära ett avsevärt dubbelarbete samtidigt som lagstiftning och materiella regler är gemensamma för hela landet.

DASK ifrågasätter också om en regionalisering av datasystemen skulle innebära lägre kostnader. Vad gäller konsekvenserna för integritetsfrågorna av en decentralisering av dataverksamheten anför DASK:

Frågan om decentralisering av dataverksamheten tas i motionen främst upp från integritetssynpunkt. DASK redogör därför något utförligare för denna aspekt. (Följande är en sammanfattning av vad som sägs i DASK:s ovan nämnda promemoria, avsnitt 6.7) Tillspetsat kan sägas att riskerna blir större ju fler data om ett informationsobjekt (en individ, ett företag o. d.) som samlas till ett ställe, ju mer data i olika ADB-system kompletterar varandra i fråga om innehåll och ju mer "kompatibla" ADB-systemens databehandlingsutrustningar är. Det kan å andra sidan i vissa avseenden bli enklare och mindre kostnadskrävande att åstadkomma ett effektivt skydd om databehandlingen koncentreras till ett fåtal anläggningar. Detta skydd kan avse såväl att omge lokaler och utrustning med anordningar, som säkerställer att obehöriga personer inte kan komma åt exempelvis magnetband och utdataprodukter, som att bygga in kontroller och spärrar i systemets maskin- och programvaror.

I de nuvarande riksomfattande administrativa ADB-systemen – med undantag främst för systemet för folkbokföring och beskattning – är lagringen och bearbetningen av data antingen samlad till en i huvudsak egen anläggning hos en myndighet eller annat organ eller förlagd till en datamaskincentral där systemen ofta delar datorutrustning med andra system och rutiner. Systemen innehåller data för hela landet. Systemens datainnehåll är i regel relativt begränsat till sin "bredd", dvs. det avser bara vissa förhållanden t. ex. data som behövs inom en viss förvaltningssektor såsom socialförsäkringsområdet eller data rörande ett visst objekt såsom fastighet eller bil.

Vid en likformig regionalisering av flera administrativa ADB-system till gemensamma regionala databehandlingsorgan blir visserligen det geografiska området och följaktligen antalet berörda personer mindre men data som rör varje person blir i gengäld betydligt flera och täckande flera egenskaper och förhållanden. Särskilt om berörda system är samordnade tekniskt och utnyttjar gemensamma datorer bör alternativet likformig regionalisering snarast vara sämre från integritetssynpunkt än den nuvarande ordningen, i vilken innehållsmässigt avgränsade och lokalt åtskilda system med centraliserad databehandling dominerar. Eftersom man vid regionalisering dessutom kommer att behöva åtminstone vissa referensregister, blir det lätt att ta reda på var uppgifter om en sökt person finns. Uppdelning av databehandlingen på regionala enheter medför sålunda inte något faktiskt integritetsskydd på det sätt som t. ex. var fallet med de tidigare länsvis förda, manuella körkortsregistren.

Under förutsättning att en likformig regionalisering inte innebär gemensam lagring och bearbetning av data för flera riksomfattande statliga administrativa ADB-system och inte heller innebär att man fritt förfogar över data i dessa system även för samhällsplaneringen vill DASK för sin del emellertid inte tillmäta integritetsfrågorna någon avgörande betydelse i detta sammanhang.

Datainspektionen ifrågasätter möjligheten att pröva decentraliseringsfrågan generellt för alla dataregister. Inspektionen anför beträffande denna fråga bl. a.:

För vissa ändamål är det både nödvändigt och rationellt med centrala register och sådana kan då också anordnas utan risk för otillbörligt intrång i personlig integritet. Som exempel kan nämnas datainspektionens hos regeringen framlagda förslag om inrättande av ett centralt uppdateringsregister. Vidare skulle ett decentraliserat system med avgränsade regioner vara i det närmaste ohanterligt i de fall där de personer som bör vara registrerade för ett visst ändamål är spridda över hela landet. Detta är mycket vanligt i fråga om det stora antal personal-, kund- och medlemsregister som förekommer inom både den offentliga och privata sektorn. Avgränsade regioner skulle i dessa fall medföra byråkrati och kostnader utan motsvarande gagn för integritetsskyddet.

Datainspektionen anser således att decentraliseringsfrågan bör bedömas beträffande varje ADB-system för sig.

Tillståndskrav för manuella register

Motionerna

I motionen 1975:69 hemställs "3. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande – – – c) anmälningsplikt för innehavare av maskinella personregister som utnyttjas såsom dataregister".

I motionen anförs att den tekniska utvecklingen gör det möjligt att utarbeta tekniska system för personregistrering, t. ex. det s. k. mikroficheсystemet som inte omfattas av datalagens bestämmelser. Om inte datalagen kompletteras så att även sådana nya system omfattas av denna kan riskerna för människors personliga integritet snabbt öka i takt med att nya tekniska metoder utarbetas. I motionen föreslås att en anmälningsplikt införs även för maskinellt uppgjorda personregister. Enligt motionärerna bör en anmälningsplikt också gälla vid patentsökning av nya registersystem hos patent- och registreringsverket. Motionärerna föreslår att DASK genom tilläggsdirektiv får i uppgift att genomföra den nödvändiga översynen av datalagen i detta ämne.

I motionen 1975:991 hemställs med hänvisning till vad som anförts i motionen 1975:1362 "att riksdagen hos regeringen begär att ett lagförslag utarbetas, syftande till att ett likartat skydd mot ovidkommande personregistrering skall gälla för alla slags register, såväl datororienterade som andra".

I motionen 1975:1362 anförs att datalagen snarast bör utvidgas så att den omfattar samtliga personbundna register, dvs. även sådana som ej är

tillgängliga för omedelbar automatisk databehandling. Enligt motionen kan dagens och framför allt morgondagens informationsbehandlingsmetodik utnyttja elektroniska hjälpmedel utan att register av den art som f. n. täcks av datalagen är nödvändiga.

Remissinstanserna

DASK avstyrker yrkandet i motionen 1975:69 angående tilläggsdirektiv till DASK med motiveringen att utredningens arbete inte tagit sikte på integritetsfrågorna.

JK anför i sitt yttrande vad gäller dataregistrering med hjälp av mikrofichesystem och liknande:

Jag vill inte bestrida, att den snabba tekniska utvecklingen kan ge anledning till oro från integritetsskyddssynpunkt. För närvarande torde dock ett utnyttjande av mikrofiche-systemet eller annat likvärdigt system som alternativ till ett stort ADB-system knappast vara lönsamt, varför problemet nu är mer teoretiskt än praktiskt. Frågan förtjänar dock redan nu uppmärksamhet, särskilt på grund av möjligheterna att kombinera ADB-teknik och mikrofiche-teknik. Lämpligen skulle frågan kunna övervägas inom ramen för en sådan allmän översyn av datalagen som ovan förutskickats skall komma.

Datainspektionen redogör i sitt remissyttrande för den tekniska utvecklingen på detta område. Vad gäller möjligheterna att lagstifta på detta område anför inspektionen:

Lagtekniskt föreligger följande svårigheter. Det tillståndssystem, som f. n. råder enligt datalagen, kan inte rimligen göras tillämpligt på alla andra typer av register, stora som små. Att i lag åstadkomma en rimlig avgränsning av tillståndspliktiga manuella och andra register torde vara en omöjlig uppgift. Däremot vore det kanske möjligt att under tillståndstvång lägga alla icke-ADB-register som på något sätt har samband med ADB-register; det kan också övervägas tillståndstvång för icke-ADB-register i vissa branscher eller för vissa ändamål. En lösning är att inte införa tillståndstvång för alla register men i stället ge tillsynsmyndigheten laglig befogenhet att ingripa med föreskrifter eller förbud mot icke-ADB-register, om i särskilda fall risk för otillbörligt integritetsintrång föreligger eller sådant intrång ägt rum.

Datainspektionen överväger fortlöpande, mot bakgrunden av framväxande erfarenheter, behovet av kontroll över de personregister som inte förs med ADB. När tillräckligt underlag föreligger kommer inspektionen att förelägga regeringen erforderliga förslag.

Risker för s. k. databrott

Motionen

I motionen 1975:95 hemställs "11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förebyggande av brottsrisker i samband med användningen av elektroniska betalningsmedel och affärsdokument, 12. att riksdagen begär att regeringen låter genomföra nog-

grann granskning av säkerhetsproblemen innan ett allmänt datanät upprättas, så att man inte därigenom släpper lös en rad nya möjligheter till förmögenhetsbrott och industrispionage".

I motionen föreslås att varje beslutad eller påtänkt utvidgning av användningen av elektroniska betalningsmedel eller affärsdokument skall åtföljas av en noggrann utredning om hur sårbarheten för nya typer av förmögenhetsbrott därigenom ökas och vad man kan göra för att förhindra detta. Motionärerna anser också att man innan ett allmänt datanät sätts i gång måste tillfredsställande lösa alla säkerhetsfrågor, så att inte en rad nya möjligheter till förmögenhetsbrott och industrispionage skapas.

Datainspektionen

Vad gäller de i motionen 1975:95 aktualiserade frågorna angående risken för s. k. databrott i samband med att ett allmänt datanät upprättas samt i samband med användningen av elektroniska betalningsmedel och affärsdokument anför datainspektionen att det är angeläget att diskussioner om datanätets egenskaper och dess eventuella konsekvenser intensifieras och förs i en bred krets av experter, användare och beslutsfattare. Det enligt inspektionen främsta skälet till vaksamhet och beredskap inför det nya utvecklingssteg som datanätet representerar är de nya och enligt yttrandet svåröverskådliga möjligheter till sammankoppling av information från olika databanker som det nya nätet på sikt kommer att erbjuda.

Datainspektionen anför också att den i motionen önskade granskningen av säkerhetsproblemen i samband med det allmänna datanätet torde kunna ske genom samarbete mellan televerket och inspektionen samt övriga intressenter.

Datainspektionen anser inte att tillkomsten av ett allmänt datanät innebär någon principiell skillnad såvitt rör förebyggande och avslöjande av databrott. I datainspektionens fortlöpande tillsyn av befintliga register tas frågorna om skydd mot brott av här diskuterat slag ofta upp med de registeransvariga.

Behovet av internationellt datasamarbete

Motionen

I motionen 1975:69 hemställs "3. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande - - - h) behovet av internationellt samarbete på datateknikens område".

Motionärerna anför att det är av utomordentligt stor betydelse att internationella konventioner kommer till stånd på datateknikens och det därmed sammanhängande integritetsskyddets område. Enligt motionen måste dessa konventioner i första hand vara inriktade på att stärka skyddet för de enskilda medborgarnas integritet, men därutöver är det väsentligt att ett internationellt skydd mot avtappning (obehörig åtkomst) av data åstadkommes.

Remissinstanserna

DASK anför vad gäller behovet av internationella konventioner på datateknikens område:

DASK delar uppfattningen att det är angeläget att få till stånd internationella konventioner på datateknik- och datakommunikationsområdet. Som antyds i motionen måste man dock räkna med att detta kommer att ta relativt lång tid bl. a. på grund av att andra länder i allmänhet inte ägnat samma intresse som Sverige åt att reglera användningen av datatekniken för att skydda den personliga integriteten. Frågorna om internationella konventioner har uppmärksammats i bl. a. OECD:s arbete i vilket Sverige aktivt medverkar. Bl. a. har inom OECD bildats en arbetsgrupp, i vilken datainspektionen ingår, i syfte att få fram internationella konventioner vad gäller integritetsfrågorna i samband med ADB. DASK räknar med att frågorna i förekommande fall även kommer att uppmärksammas i statskontorets säkerhetsprojekt. Vidare bevakas dessa frågor av televerket som har ett nära samarbete med de övriga nordiska länderna – det gäller inte minst i fråga om det planerade allmänna datanätet – och som aktivt deltar i det internationella arbetet med dessa frågor. I det här sammanhanget kan även nämnas det arbete som bedrivs på dataområdet inom de internationella standardiseringsorganisationerna och i vilket Sverige på olika sätt deltager.

Datainspektionen redogör i sitt remissyttrande för de initiativ som tagits till samarbete inom OECD och Europarådet. Inspektionen anför vidare att lagstiftningsarbete inom dataområdet utreds eller planeras inom flera av medlemsländerna i dessa organisationer. Inspektionen deltar aktivt i det internationella samarbete som hittills kommit i gång. Datainspektionen anför bl. a.

I avvaktan på internationella överenskommelser har datainspektionen intagit en synnerligen restriktiv hållning till frågor om medgivande till databehandling utomlands (11 § datalagen). Endast enstaka ärenden har hittills prövats, varvid några ansökningar bifallits och ett par avslagits. Ytterligare ärenden skall inom kort behandlas. De avser bl. a. kundregister, personalregister, reskontrarutiner och forskningsregister. Upplysningsvis skall också nämnas att ansökningar om tillstånd att föra personregister inkommit från en del utländska företag som utför sin databehandling i Sverige.

Datainspektionen förutsätter att någon svensk anslutning inte sker till det nordiska eller det europeiska datanät, som planeras bli genomfört till slutet av 1970-talet, innan giltiga konventioner föreligger. Konventionstexten bör inte bara omfatta regler till skydd för integriteten gentemot databanker utan också regler om kontroll av i vilken omfattning och på vilka grunder ADB-baserad personinformation får föras över gränser och lagras i andra länder än det där registrerad person är bosatt.

Datainspektionen vill kraftigt understryka vad som framgår av den här lämnade redogörelsen, nämligen att förhållandena utomlands på dataområdet har direkt betydelse för det integritetsskydd som vi i vårt land vill tillförsäkra medborgarna genom datalagen och att detta samband fortlöpande ökar i betydelse. Internationella initiativ från Sverige på detta område är därför också ett påtagligt nationellt svenskt intresse vid sidan av de allmänna intressen som ligger till grund för Sveriges medverkan i internationellt arbete.

Redan nu kan nämnas att ett fortlöpande arbete med jämförande studier

av lagstiftning och lagförslag samt viss datateknik i olika länder samt utarbetande av utkast på grundval härav borde påbörjas snarast om Sverige anses böra vara initiativtagare i fråga om internationella överenskommelser. Datainspektionen känner sig ansvarig för att sådana initiativ aktualiseras och kommer i mån av förmåga att hos statsmakterna föreslå de åtgärder och därav föranledda resurser som behövs.

De anställdas inflytande över dataverksamheten

Motionen

I motionen 1975:95 hemställs "9. att riksdagen begär förslag av regeringen om sådan lagändring att företagsnämndens yttrande skall åtfölja begäran om tillstånd hos datainspektionen om att få inrätta personregister över anställda, 10. att riksdagen begär att regeringen i det pågående arbetet med fördjupad arbetsdemokrati även uppmärksammar hur de anställda skall få större inflytande över datoriseringen på arbetsplatserna samt hjälp med information och utbildning för att kunna hävda sina synpunkter."

Motionärerna anför i motiveringen att de anställda bör ha rätt till aktiv medverkan vid varje mera genomgripande datorisering av arbetsplatsen via deras lokala fackorganisation som en del av dess normala arbete.

Datainspektionen

Datainspektionen anför beträffande dessa motionsyrkanden bl. a.

Enligt 3 § andra stycket datalagen åligger det datainspektionen att i tillståndsärende särskilt beakta den inställning till registret som föreligger eller kan antas föreligga hos dem som kan komma att registreras. För att detta skall kunna ske har datainspektionen hittills regelmässigt i ärenden om register över anställda inhämtat yttrande från dessas organisationer. Inspektionen, i vars styrelse ingår företrädare för LO och TCO, har också samrått med LO, TCO och SACO om hur detta remissförfarande bör anordnas. Det råder enighet mellan organisationerna och datainspektionen om att remissen bör ställas till de centrala organisationerna. Dessa, som har särskilda sakkunniggrupper för dessa frågor, tar därvid erforderliga kontakter med sina lokala organ innan yttrande avges. Verksamheten är ännu i sin begynnelse men det står redan klart att ett stort behov av information gentemot organisationernas medlemmar föreligger. Organisationerna är inställda på att efter förmåga tillgodose detta behov; nämnas må vidare att exempel finns på att sådan information lämnats i företagsnämnder och i större företags personaltidningar.

Fog kan finnas för uppfattningen att remisserna till de anställdas organisationer bättre motsvarar kravet i 3 § datalagen än yttrande från företagsnämnden, i vilken ju ingår företrädare även för det företag som söker tillståndet. Skulle emellertid riksdagen anse att företagsnämndens yttrande bör inhämtas, torde lagändring inte erfordras; datainspektionen är självfallet beredd att anpassa sin remisspraxis efter det uttalande som riksdagen gör i frågan.

Försäljning av datalagrade personuppgifter för kommersiellt bruk

Motionerna

I motionen 1975:69 hemställs "3. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande – – – b) förbud mot försäljning av dataregister för kommersiellt bruk".

I motionen anförs att det är angeläget att hushållen och enskilda personer skyddas mot den typ av direktreklam t. ex. genom förledande dataskrivna reklambrev som möjliggörs genom att företag kan köpa och utnyttja personregister. Motionärerna förordar en översyn av datalagen så att försäljning av personregister för kommersiellt bruk förbjuds. Ett sådant förbud får inte utformas så att det strider mot TF.

I motionen 1975:125 hemställs "2. att riksdagen begär att regeringen låter undersöka hur man skall kunna ge den enskilde rätt att slippa kommersiell direktreklam, som utsänds med hjälp av länsstyrelsernas dataregister, utan att för den skull bli utan samhällsinformation med hjälp av samma register".

I motionen framhålls att de personer som begär att inte behöva förekomma på de listor ur länsstyrelsens personregister som lämnas ut för att utnyttjas till direktreklam också går miste om sådan selektiv reklam som kommun, landsting och statliga myndigheter kan vilja sända ut, t. ex. om rätt till bostadsbidrag m. m. Motionären föreslår att en skillnad görs mellan samhällelig och kommersiell reklam i detta hänseende, så att medborgarna kan be att få slippa den ena sorten utan att samtidigt gå miste om den andra.

Frågans behandling vid 1974 års riksdag

Vid 1974 års riksdag begärdes i motionen 1974:1181 av herr Olof Johansson i Stockholm (c) att riksdagen skulle begära översyn av datalagen i syfte att omöjliggöra försäljning av personregister för kommersiellt bruk. Utskottet anförde med anledning av motionen följande:

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att företagens möjligheter att få del av person- och adressregister som finns hos myndigheter är en följd av offentlighetsprincipen. Den i 2 kap. 8 § tryckfrihetsförordningen stadgade rättigheten för envar att mot fastställd avgift erhålla avskrift av allmänna handlingar är, beträffande handling som ej skall hållas hemlig, i princip obegränsad. Med handling jämställs upptagning för ADB. Som datainspektionen anfört i sitt remissyttrande går en sådan ändring i datalagen som åsyftas i motionen sålunda inte att förena med den i tryckfrihetsförordningen stadgade offentlighetsprincipen. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang understryka att myndighet enligt den ändring i tryckfrihetsförordningen som träder i kraft den 1 juli i år inte är skyldig att lämna ut själva datamediet utan endast utskrift av de uppgifter som finns lagrade i registren. Vid prövningen av ansökningar om att utfå magnetbandkopior och andra datamedier har myndigheterna därigenom möjlighet att ta hänsyn till den tänkta användningen av uppgifterna. En restriktiv praxis från myndigheternas sida i fråga om utlämnande av datamedier är enligt utskottets

mening angelägen. Därmed kan i överensstämmelse med motionens önskemål en icke önskvärd kommersiell användning av de personregister som finns hos myndigheterna i praktiken förhindras.

I vad gäller den i motionen upptagna frågan om s. k. selektiv direktreklam vill utskottet framhålla att ingripanden mot otillbörlig reklam av detta slag i vissa fall kan ske inom ramen för lagstiftningen om otillbörlig marknadsföring. I de fall selektiv direktreklam kan anses utgöra otillbörligt intrång i den personliga integriteten ger också, som datainspektionen framhållit, datalagen och bestämmelserna i 13 § sekretesslagen möjligheter till skydd häremot.

I en reservation (vpk) yrkades dels att riksdagen skulle begära förslag till de lagändringar som krävs för att omöjliggöra försäljning av personregister för kommersiellt bruk, dels att utskottets yttrande i denna del bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är angeläget att ett förbud mot handel med personregister införs. Företagens möjligheter att få del av person- och adressregister som finns hos myndigheter är en följd av offentlighetsprincipen. Den i 2 kap. 8 § tryckfrihetsförordningen stadgade rättigheten för envar att mot fastställd avgift erhålla avskrift av allmänna handlingar är, beträffande handling som ej skall hållas hemlig, i princip obegränsad. För att tillgodose syftet i motionen att omöjliggöra försäljning av datalagrade personregister torde därför också krävas ändring i tryckfrihetsförordningen.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att riksdagen hos Kungl. Maj:t bör begära förslag till de lagändringar som krävs för att förhindra en kommersiell användning av de personuppgifter som myndigheterna insamlat för helt andra ändamål.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Remissinstanserna

Datainspektionen anför i sitt remissyttrande att inspektionen vid tillståndsgivningen enligt datalagen har utvecklat en praxis som i princip innebär att inga personregister tillåts omfatta andra personer än som svarar mot myndigheternas, företagens eller organisationernas arbetsuppgifter och verksamhetsområden. För företag och organisationer medför denna princip att tillstånd inte meddelas att med hjälp av ADB föra adressregister över presumtiva kunder. I fråga om adressregister över medlemmar och kunder meddelar datainspektionen alltid vid tillstånd den föreskriften att personer, som till de registeransvariga anmäler att de inte önskar erhålla direktadresserad reklam, skall gallras bort innan registren används för detta ändamål. Datainspektionen anför vidare bl. a.

Den praxis som här beskrivits har tillämpats vid de tillstånd för ADB-register som hittills meddelats. För myndigheter har föreskrivits att utlämnande av personuppgifter endast får ske för fullgörande av myndigheternas skyldigheter enligt TF att tillhandahålla utskrifter av allmänna handlingar och att utlämnande av uppgifter på datamedium (magnetband, hålremsa etc) inte får ske till andra mottagare än sådana som erhållit tillstånd av datainspektionen att föra personregister med hjälp av ADB. Sådant tillstånd

har hittills vad avser utlämnande från länsstyrelserna, som är de viktigaste myndigheterna i detta sammanhang, endast meddelats ett företag och i detta fall har tillståndet begränsats att gälla under viss skälig avvecklingstid. Företaget har sedermera överklagat datainspektionens beslut och ärendet har när detta skrivs inte prövats. Vidare förekommer i förhållandet mellan länsstyrelserna och den berörda branschen vissa inskränkningar vid utlämnande av uppgifter, bl. a. innebärande att urval inte bör bestämmas med ledning av en eller flera mycket personspecifika uppgifter, att reklam innebärande kommersiella erbjudanden inte bör adresseras till personer under 16 år samt att länsstyrelserna efter samråd med beställarna inte skall lämna ut adresser för direktreklamändamål avseende personer som till länsstyrelserna anmäler att de ej önskar erhålla direktadresserad reklam.

Datainspektionen anser att den praxis inspektionen tillämpar uppfyller de krav på skydd för intrång i den personliga integriteten som kan ställas mot bakgrund av TF:s bestämmelser om tillhandahållande av allmänna handlingar och företagens legitima behov av aktiva marknadsföringsåtgärder.

JK redogör i sitt yttrande för datainspektionens möjligheter att inom ramen för datalagens bestämmelser begränsa direktreklamverksamheten. JK fortsätter

En ytterligare begränsning torde kunna nås om det centrala statliga uppdateringsregister som datainspektionen föreslagit i skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 september 1974 inrättas. I anledning av skrivelsen har Kungl. Maj:t den 15 november 1974 uppdragit åt datasamordningskommittén att inom ramen för pågående utredningsarbete i frågor rörande samordning av datainsamling, inrättande av s. k. basregister m. m. efter samråd med statskontoret och riksskatteverket belysa de tekniska, ekonomiska och organisatoriska konsekvenserna av datainspektionens förslag (Fi 5486/74). Genom ett sådant register skulle vara möjligt att inte bara begränsa bredden och djupet av den registrerade informationen utan även styra informationsuttaget på sätt som motiveras av integritetshänsyn. Detta torde vara av särskild betydelse för uttag för direkt reklam.

Utskottet

Den snabba utvecklingen på databehandlingsområdet under de senaste 20 åren har möjliggjort betydande administrativa rationaliseringar inom såväl den offentliga som den privata sektorn. Även inom forskningen och samhällsplaneringen har utvecklingen av ADB-tekniken inneburit stora framsteg. Datorerna har i dag medfört en så radikal omvandling av informationsbehandlingen och fått en sådan betydelse för den industriella och samhälleliga utveckligen att de inte längre kan undvaras. Den fortsatta utvecklingen kan antas leda till ytterligare datorisering av forskning, administration och samhällsplanering.

Samtidigt som utvecklingen inom ADB-området inneburit stora fördelar för samhället har den också väckt farhågor och oro i olika hänseenden. Framför allt har uppmärksammats de ökade risker som skapas för enskildas

integritet genom möjligheterna att centralt registrera stora mängder av information om enskilda personer.

Dessa problem har också uppmärksammats av statsmakterna. 1971 erhöll offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén genom tilläggsdirektiv i uppdrag att överväga frågan om lagstiftning rörande personorienterad ADB-information. Utredningen presenterade sitt arbete i denna del i ett betänkande 1972 och under vårsessionen 1973 antog riksdagen ett förslag till särskild datalag (prop. 1973:33, KU 1973:19, rskr 1973:131).

Enligt datalagen (1973:289), som trädde i kraft den 1 juli 1974, får dataregister som innehåller personuppgifter inte inrättas eller föras utan tillstånd av datainspektionen. Detta gäller dock inte register som inrättas genom beslut av regeringen eller riksdagen. Beträffande sådana register krävs i stället att yttrande inhämtas från datainspektionen före beslutet. I samband med att datainspektionen beviljar tillstånd till ett personregister skall den också meddela alla de föreskrifter som behövs för att förebygga otillbörligt integritetsintrång. Datainspektionen utövar också tillsyn över registren och kan i efterhand ingripa med nya eller ändrade föreskrifter. I sista hand kan inspektionen återkalla meddelat tillstånd. Enskild har rätt att på begäran en gång per år kostnadsfritt få upplysning om de uppgifter som finns om honom i ett visst dataregister. Datalagen innehåller vidare bl. a. föreskrifter om tystnadsplikt samt straff- och skadeståndsskyldighet. Tillståndssystemet för personregister började gälla den 1 juli 1974. I princip är emellertid även register som upprättats tidigare underkastade datainspektionens tillståndsprövning. Datainspektionens beslut kan överklagas till regeringen. JO har tillsyn över datainspektionens verksamhet på samma sätt som över varje annan myndighet, bl. a. dem som för personregister. JK har enligt datalagen rätt att föra talan mot datainspektionens beslut för att tillvarata allmänna intressen.

Datainspektionen inrättades den 1 juli 1973. Inspektionen leds av en styrelse i vilken finns representanter för de politiska partierna. Inom inspektionen finns en enhet för tillståndsärenden, en enhet för tillsynsärenden samt ett sekretariat för information m. m.

När datalagen antogs blev Sverige det första land som fick en datalagstiftning som täcker såväl den privata som den offentliga sektorn. Datalagen har också väckt stor uppmärksamhet i andra länder. I dag förekommer lagstiftnings- och utredningsarbete på detta område i ett flertal länder.

I propositionen 1973:33 med förslag till datalag framhöll departementschefen att varje reglering som införs på det under stark utveckling stadda datahanteringsområdet måste ses som ett provisorium. I den mån regleringen i något avseende blev onödigt betungande eller hämmande för utvecklingen måste enligt propositionen ändringar och kompletteringar kunna genomföras. Även konstitutionsutskottet betonade i sitt av riksdagen godkända betänkande att datalagen utgjorde ett förstlingsverk på ett nytt och komplicerat lagstiftningsområde. Utskottet ansåg med hänsyn härtill att tillämpningen fick visa om lagstiftningen tillgodosåg de olika anspråk som

måste ställas på den. Utskottet framhöll att det primära syftet måste vara att tillgodose den enskildes behov av skydd för den personliga integriteten. Samtidigt måste lagstiftningen värna om offentlighetsprincipens tillämpning också på ADB-området. Utskottet framhöll att målet måste vara att på ett riktigt sätt tillgodose och mot varandra väga dessa olika intressen. Som JK framhållit i sitt remissyttrande över nu aktuella motionsyrkanden måste tillämpningen av datalagen i många stycken också innebära en avvägning mellan samhällets behov av uppgifter t. ex. för samhällsplaneringsändamål och allmänhetens intresse av skydd för sitt privatliv.

Med hänsyn till den snabbhet som präglar utvecklingen på datateknikens område är det enligt utskottets mening väsentligt att en allmän utvärdering av datalagen kommer till stånd så snart tillräckligt erfarenhetsmaterial föreligger.

Datainspektionen har nu arbetat under snart två år och datalagen trädde som nämnts i kraft den 1 juli 1974. Erfarenheter av den nya lagstiftningen växer nu snabbt fram. Redan i dag är det t. ex. klart att antalet personregister är betydligt större än beräknat, något som ställer stora krav på datainspektionens resurser och handläggningsrutiner. Inom datainspektionen planeras under året en genomgång och redovisning av de erfarenheter som inspektionen hittills vunnit av tillämpningen av datalagen. Inom offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén har övervägts frågorna rörande sekretesskydd för statistisk information. Inom datasamordningskommittén, statskontoret och statistiska centralbyrån studeras bl. a. säkerhetsfrågor i samband med olika personregister. Inom SCB övervägs vidare i samarbete med riksarkivet och datainspektionen sådana frågor som gallringsbestämmelser, förstöring, avidentifiering och kryptering av datorlagrad personinformation. I olika sammanhang pågår alltså utredningsarbete med anknytning till datalagen och användningen av datorlagrad personinformation. Det är enligt utskottet värdefullt att datainspektionen, som framgått, påbörjat ett omfattande utredningsarbete på detta område. Detta bör, liksom det arbete i övrigt för vilket redogjorts, nu möjliggöra en samlad översyn av datalagen. Med hänsyn härtill finner utskottet lämpligt att en särskild parlamentarisk utredning med företrädare för de i riksdagen representerade politiska partierna tillsätts med uppgift att göra en sådan allmän översyn. Självfallet kommer den nämnda genomgången och redovisningen av datainspektionens erfarenheter av datalagens tillämpning att utgöra ett viktigt arbetsmaterial för den förordade utredningen. Det är enligt utskottets mening därför väsentligt att arbetet inom inspektionen i detta avseende inte fördröjs utan drivs vidare och redovisas som planerat.

I förevarande motioner (1975:69, 93 p. 1 och 2, 95 utom p. 6, 125, 669, 991, 1006 och 1017) behandlas olika frågor med anknytning till datalagen och till användningen av datorlagrade personuppgifter m. m. Utskottet har inhämtat remissyttranden i frågorna från datainspektionen, JK, DASK och SCB. I samband med en sådan allmän översyn av datalagen som utskottet i det föregående förordat bör ett stort antal av de frågor som aktualiserats

i motionerna komma att övervägas. Dit hör t. ex. frågor rörande sekretessregler för datorlagrade personregister av olika slag, bestämmelserna rörande långtidsförvarade personregister hos SCB och andra registerförare, informationen till intervjuade vid intervjuundersökningar, användningen av mjukdata, rätten för registrerade att erhålla registerutdrag, utvidgning av datalagen till att omfatta även manuellt förda register och frågor rörande försäljning av datorlagrade personuppgifter för kommersiellt bruk.

I motionerna 1975:69, 1975:95 och 1975:1017 aktualiseras handläggningen av sådana personregister som inrättas genom beslut av regeringen eller riksdagen. Dessa register omfattas som framgått av det föregående inte av datainspektionens tillståndsprövning. I stället har föreskrivits att yttrande skall inhämtas från inspektionen före beslut att inrätta sådant register. I motionen 1975:69 anförs att det är angeläget att förstärka datainspektionens ställning så långt det är möjligt även för dessa register. Enligt motionärerna är det av avgörande betydelse att riksdagen får ta ställning till sådana fall där regeringen trots datainspektionens avstyrkande vill inrätta ett personregister. I motionen 1975:1017 föreslås att datalagen ändras så att principgodkännande från datainspektionen skall krävas innan regeringen slutgiltigt beslutar att inrätta personregister.

Vid behandlingen vid 1974 års riksdag av motionsyrkanden med anknytning till datalagstiftningen kom utskottet även in på frågan om handläggningsordningen för personregister som inrättas genom beslut av regeringen. I sitt av riksdagen godkända betänkande föreslog utskottet i denna del att regeringen skulle närmare utreda en handläggningsordning beträffande dessa register av innebörd att den myndighet som skall ansvara för registret konsekvent först ges i uppdrag att söka principtillstånd hos datainspektionen. När datainspektionens beslut föreligger får myndigheten – om beslutet är positivt – föra saken vidare till regeringen för ställningstagande till anslagsfrågan för det tilltänkta registret. Skulle datainspektionen avslå myndighetens ansökan om principtillstånd kan myndigheten genom besvär föra frågan under regeringens prövning. Regeringen har då att överväga om det finns skäl för en annan syn på integritetsfrågorna än den som kommit till uttryck i datainspektionens beslut. En ordning av detta slag torde i och för sig inte kräva någon ändring av datalagens bestämmelser. Utskottet finner det emellertid naturligt att de närmare överväganden i denna del som utskottet förutsatte förra året sker i nära anslutning till den allmänna översyn av datalagen som utskottet i det föregående förordat. Även denna fråga bör därför omfattas av direktiven för den ifrågavarande utredningen.

Vad utskottet anfört beträffande en allmän översyn av datalagen bör ges regeringen till känna.

I motionen 1975:69 anförs att det är av stor betydelse att internationella konventioner kommer till stånd på datateknikens och det därmed sammanhängande integritetsskyddets område. Enligt motionärerna måste dessa konventioner i första hand vara inriktade på att stärka skyddet för de enskilda

medborgarnas integritet men därutöver är det väsentligt att ett internationellt skydd mot avtappning (obehörig åtkomst) av data åstadkommes. Av remissinstanserna har såväl DASK som datainspektionen understrukit det angelägna i att internationella konventioner kommer till stånd inom datateknik- och datakommunikationsområdet. Som framhållits i remissyttrandena har dessa frågor aktualiserats inom Europarådet och OECD. Bl. a. har inom OEDC bildats en arbetsgrupp, i vilken datainspektionen ingår, i syfte att få fram internationella konventioner vad gäller integritetsfrågor i samband med ADB. DASK anför att dessa frågor också bevakas av televerket, som har ett nära samarbete med de övriga nordiska länderna bl. a. när det gäller planeringen av ett allmänt datanät. Utskottet är ense med motionärerna att ett internationellt samarbete på datalagstiftningsområdet måste tillmätas stor vikt. Utvecklingen av ett sådant samarbete bör underlättas av att lagstiftnings- och utredningsarbete inom dataområdet påbörjas i allt fler länder. Utskottet förutsätter att i första hand datainspektionen men också andra på området verksamma organ även fortsättningsvis följer utvecklingen på detta område och därvid tar de initiativ som kan visa sig nödvändiga.

Redan när förslaget till datalag behandlades under våren 1973 togs frågan upp om att inrätta en särskild s. k. dataombudsman. Frågan återkom i motionsyrkanden även vid 1974 års riksdag. Utskottet anförde därvid i sitt betänkande att såväl JO som JK enligt gällande ordning har vittgående befogenheter med avseende på tillsyn och kontroll inom ADB-området. Med hänsyn härtill och till att datainspektionen i remissyttrande anfört att dess verksamhet i stor utsträckning inriktas på att inspektionen skall fungera som en "allmänhetens dataombudsman", avstyrkte utskottet förslaget i avvaktan på erfarenheter av den nya lagstiftningen. Yrkandet om dataombudsman återkommer nu i motionen 1975:95. Datainspektionen anför i sitt remissyttrande med anledning av årets motioner att inspektionen nu anser sig ha än bättre grund för att konstatera att den nu gällande ordningen väl motsvarar de anspråk som med fog kan ställas i fråga om rättsäkerhet, kontroll, tillsyn och besvärsrätt samt att organisatoriska förändringar sannolikt skulle försvåra den verksamhet hos inspektionen som nu kommit i gång på ett tillfredsställande sätt. Utskottet har inte funnit anledning att ändra sitt ställningstagande i frågan sedan föregående år. Härvid vill utskottet särskilt framhålla att riksdagens JO-utredning avser att inom kort redovisa sina överväganden beträffande JO-ämbetet. I avvaktan på behandlingen av utredningens betänkande bör enligt utskottets mening inte nu aktualiseras några ytterligare förändringar med anknytning till JO:s uppgifter och arbetsförhållanden. Utskottet avstyrker med hänsyn till det anförda motionen 1975:95 såvitt nu är i fråga.

I motionen 1975:95 begärs att de anställdas inflytande i samband med införandet av dataregistrering i företagen skall stärkas. Bl. a. krävs en lagändring av innebörd att företagsnämndens yttrande skall krävas vid begäran om tillstånd hos datainspektionen att få inrätta personregister över anställda.

Enligt 3 § datalagen skall vid tillståndsprövning särskilt uppmärksammas den inställning till registret som föreligger eller kan antas föreligga hos dem som kan komma att registreras. Datainspektionen anför i sitt yttrande att inspektionen regelmässigt i ärenden om register över anställda inhämtar yttranden från de anställdas organisationer. Inspektionen har samrått med LO, TCO och SACO om hur detta remissförfarande bör anordnas. Enligt inspektionen råder enighet mellan organisationerna och datainspektionen om att remisserna bör ställas till de centrala organisationerna. Utskottet delar datainspektionens uppfattning att den praxis som hittills tillämpats bättre motsvarar kravet i 3 § datalagen än yttrande från företagsnämnden, i vilken, som inspektionen framhåller, även ingår företrädare för det företag som söker tillståndet. Även i denna del avstyrker utskottet således motionen 1975:95.

Den ökade användningen av elektroniska betalningsmedel och affärsdokument skapar liksom utvecklingen på datatransmissionsområdet risker för olika slag av s. k. databrott. I motionen 1975:95 föreslås att varje beslutad eller påtänkt utvidgning av användningen av elektroniska betalningsmedel eller affärsdokument skall åtföljas av en utredning om hur sårbarheten för nya typer av förmögenhetsbrott därigenom ökas. Motionärerna anser också att man innan ett allmänt datanät tas i bruk måste tillfredsställande lösa alla säkerhetsfrågor så att inte nya möjligheter skapas till förmögenhetsbrott och industrispionage. Dessa frågor är enligt utskottets mening väsentliga. De har också uppmärksammats i olika sammanhang. Säkerhetsfrågorna i vid mening omfattas bl. a. av datasamordningskommitténs direktiv. DASK har, som utskottet anförde förra året, för dessa frågor etablerat ett samarbete med statskontoret, som skapat en särskild organisation för detta arbete med expertis från statsförvaltningen och från leverantörer av datasystem. Inom detta arbete har bl. a. studerats problem i samband med den fysiska säkerheten (t. ex. byggnader och regler för tillträde till lokaler), metoder för att skydda data (t. ex. genom kryptering och andra metoder), funktionssäkerhet (t. ex. åtgärder i händelse av strömavbrott och brand) samt frågor angående datas kvalitet. Datainspektionen anför i sitt yttrande att den vid sin fortlöpande tillsyn av befintliga dataregister ofta tar upp problem av de slag som berörs i motionen med de registeransvariga. Utskottet utgår ifrån att de i motionen aktualiserade frågorna är så väsentliga för datoranvändare och registeransvariga att de även utan särskilt riksdagsuttalande beaktas vid det fortlöpande arbetet med utvecklingen av olika datasystem.

I motionen 1975:69 begärs att riksdagen skall uppdra åt regeringen att utreda och komma med förslag till en decentraliserad organisationsform för dataverksamheten i landet. Denna fråga är, som utskottet anförde förra året, en av DASK:s huvuduppgifter. Utredningen har under 1975 sammanställt promemorian "Samordning av statliga administrativa ADB-system" (DS Fi 1975:1). DASK planerar att avlämna sitt slutbetänkande under hösten 1975. Utredningsarbetet är alltså i ett slutskede. Enligt utskottets mening

bör utredningens arbete inte föregripas. Med hänsyn härtill bör riksdagen inte nu ta något sådant initiativ som begärs i motionen i denna del. Motsvarande bedömning bör göras med avseende på vad som i motionen anförs om regionala ansvarsnämnder.

I motionen 1975:93 begärs att vad som i motionen anförts under rubriken Demokrati och integritet skall överlämnas till 1973 års fri- och rättighetsutredning för beaktande. Vidare hemställs att riksdagen skall uttala att, i avvaktan på att ett förbättrat skydd för medborgarnas integritet skapas, stark restriktivitet bör iakttagas i vad gäller planering och ianspråktagande av dataanläggningar för registrering av personinformation. Enligt motionärerna bör vidare övervägas att införa en bestämmelse i grundlag som allmänt begränsar myndigheternas möjligheter att med datateknik registrera annat än enklare former av personinformation. Fri- och rättighetsutredningen planerar att avlämna sitt slutbetänkande under sommaren 1975. Enligt utskottets mening är det inte ändamålsenligt att fördröja utredningens arbete genom att i slutskedet tillföra den nya arbetsuppgifter. Vid den allmänna översyn av datalagen som utskottet i det föregående förordat bör frågan om myndigheternas möjligheter att utnyttja datatekniken för registrering av personinformation självfallet komma att beröras. En kommande utrednings överväganden i denna del bör enligt utskottets mening inte föregripas genom ett riksdagsuttalande. I avvaktan på utredningens arbete finns enligt utskottets mening ingen anledning att frångå den restriktiva praxis som hittills tillämpats i här aktuellt avseende.

I budgetpropositionen (bilaga 4 p. A 9) hemställs att riksdagen till datainspektionen för budgetåret 1975/76 skall anvisa ett förslagsanslag av 3 318 000 kr. I motionen 1975:69 framhålls att det är nödvändigt att datainspektionen ges sådana ekonomiska resurser att den blir i stånd att genom uppsökande verksamhet övervaka upprättade personregister. I motionen 1975:1006 uttalas att de resurser som i budgetpropositionen begärts för informationsinsatser innebär en otillräcklig ambitionsnivå. I motionen begärs vidare att regeringen skall utreda möjligheterna att överföra kostnaderna för datainspektionens verksamhet på datortillverkare och/eller datorinnehavare. Datainspektionen har beträffande sistnämnda yrkande anfört att det synes praktiskt ogenomförbart. Utskottet ansluter sig till denna uppfattning. I övrigt framgår av inspektionens yttrande att de medel som beräknats för verksamheten under budgetåret 1975/76 bör vara tillräckliga för att inspektionen på avsett sätt skall kunna fullgöra sina uppgifter. Utskottet tillstyrker med hänsyn härtill det i budgetpropositionen upptagna anslaget till datainspektionen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts hemställer utskottet

att riksdagen

1. med bifall till propositionen 1975:1 i denna del till *Datainspektionen* för budgetåret 1975/76 under andra huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 3 318 000 kr.

2. a. avslår motionen 1975:69 yrkandena 2 och 3 a,
   b. avslår motionen 1975:95 yrkandet 9,
   c. avslår motionen 1975:95 yrkandena 11 och 12,
   d. avslår motionen 1975:95 yrkandet 13,
   e. avslår motionen 1975:1006 yrkandena 1 och 3,
   f. avslår motionen 1975:93 yrkandet 1,
3. med anledning av motionerna 1975:69 och 1975:1006, båda såvitt de inte behandlats under 2, samt 1975:93 yrkandet 2, 1975:95 yrkandena 1–5, 7, 8, 10 och 14, 1975:125, 1975:669, 1975:991 och 1975:1017 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande en allmän översyn av datalagen.

Stockholm den 10 april 1975

På konstitutionsutskottets vägnar
HILDING JOHANSSON

Närvarande: herrar Johansson i Trollhättan (s), Boo (c), fru Thunvall (s), herrar Werner i Malmö (m), Mossberg (s), Svensson i Eskilstuna (s), Jonnergård (c), Bergqvist (s), Björck i Nässjö (m), Karlsson i Malung (s), Nordin (c), Måbrink (vpk), Olsson i Edane (s), Kindbom (c) och Lindahl i Hamburgsund (fp).

Reservationer

1. av herrar Boo (c), Jonnergård (c), Nordin (c) och Kindbom (c), vilka ansett *dels* att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 38 med orden "I motionen 1975:69" och slutar på s. 39 med orden "om regionala ansvarsnämnder" bort ha följande lydelse:

I motionen 1975:69 hemställs att riksdagen skall uppdra åt regeringen att utreda och komma med förslag till en decentraliserad organisationsform för dataverksamheten i landet. I motionen anförs att den snabba tekniska utvecklingen på dataområdet och uppbyggandet av nya dataregister gör det angeläget att ständigt se över vilka ytterligare åtgärder som kan vidtas för att förstärka skyddet för den enskildes integritet. De frågor som tas upp i motionen i denna del har under årets riksdag ytterligare aktualiserats genom propositionen 1975:57 om ett nytt system för automatisk databehandling inom folkbokförings- och beskattningsområdet. I denna proposition, vilken remitterats till skatteutskottet, föreslår regeringen att riksdagen skall godkänna vissa riktlinjer för det fortsatta utredningsarbetet med ADB-systemen inom dessa områden.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att dataverksamheten i landet ges en organisation som så långt det är möjligt

är ägnad att oberoende av den tekniska utvecklingen motverka varje hot om minskat skydd för den personliga integriteten. Som motionärerna anför uppnås detta bäst genom en decentraliserad organisation. Organisationen bör bygga på regionalt avgränsade system, där särskild nyckel måste krävas för att få fram databehandlat material från en annan region. Det är därvid, som motionärerna framhåller, viktigt att någon terminal innehållande personuppgifter om samtliga medborgare i hela riket inte får skapas. Frågorna om systemstrukturen för de statliga ADB-registren omfattas av DASK:s direktiv. Av allt att döma kommer dock inte de frågor som berörs i motionen i denna del att tas upp inom DASK:s arbete. Enligt utskottets mening är det därför väsentligt att den utredning som förordas i motionen kommer till stånd.

I motionen anförs vidare att det är svårt att finna lämpliga former för kontroll av dataprogrammens tekniska utformning. En sådan kontroll är emellertid enligt motionärerna nödvändig för att skydda den enskildes personliga integritet. Utskottet är ense med motionärerna att det bör övervägas att inom varje region skapa ett särskilt regionalt organ, en ansvarsnämnd, med uppgift att utöva den medborgarkontroll som måste krävas när regiongränser skall överträdas.

Vad utskottet anfört beträffande regionala ansvarsnämnder bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under 2 a bort hemställa

att riksdagen

2. a. med bifall till motionen 1975:69, yrkandena 2 och 3 a, *dels* begär att regeringen utreder och för riksdagen framlägger förslag till en decentraliserad organisationsform för dataverksamheten i landet i enlighet med vad som anförts i motionen, *dels* ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande inrättande av regionala ansvarsnämnder.

2. av herrar Werner i Malmö (m), Björck i Nässjö (m) och Lindahl i Hamburgsund (fp) som ansett

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 37 med orden "I motionen 1975:95" och slutar på s. 38 med orden "således motionen 1975:95" bort ha följande lydelse:

I motionen 1975:95 begärs att de anställdas inflytande i samband med införandet av dataregistrering skall stärkas.

Enligt utskottets mening är det viktigt att de anställda ges en rätt till aktiv medverkan vid varje mer genomgripande datorisering av arbetsplatsen. Det är därvid särskilt väsentligt att denna medverkan sker på det lokala planet och som ett led i de lokala fackliga organisationernas normala arbete.

Med hänsyn till det anförda tillstyrker utskottet förslaget i motionen 1975:95 att företagsnämndens yttrande alltid skall åtfölja begäran om till-

stånd hos datainspektionen att få inrätta personregister. Med en sådan bestämmelse garanteras att alla föreslagna personregister över anställda underställs företagsnämnden innan de sätts i verket.

dels att utskottet under 2 b bort hemställa
att riksdagen
2. b. med bifall till motionen 1975:95, yrkandet 9, begär förslag av regeringen om en sådan lagändring att företagsnämndens yttrande skall åtfölja begäran hos datainspektionen om tillstånd att få inrätta personregister över anställda.

3. av herr Lindahl i Hamburgsund (fp), vilken ansett
dels att den del av utskottets yttrande på s. 38 som börjar med orden "Den ökade användningen" och slutar med orden "av olika datasystem" bort ha följande lydelse:

Den ökade användningen av elektroniska betalningsmedel och affärsdokument skapar liksom utvecklingen på datatransmissionsområdet ökade risker för olika slag av s. k. databrott. I motionen 1975:95 anförs att den elektroniska förvaltningen av penningmedel snabbt blir av allt större betydelse i vårt samhälle liksom i den globala miljön och att det inte är möjligt att låta den rättsliga utvecklingen ligga alltför långt efter. I motionen föreslås att varje beslutad eller påtänkt utvidgning av användningen av elektroniska betalningsmedel eller affärsdokument skall åtföljas av en utredning om hur sårbarheten för nya typer av förmögenhetsbrott därigenom ökas och om vad man kan göra för att förhindra detta.

Enligt föreliggande planer skall ett allmänt separat datanät vara tillgängligt för kommersiell drift omkring 1978. I motionen krävs att innan ett sådant allmänt datanät sätts i gång måste alla säkerhetsfrågor vara tillfredsställande lösta så att inte därigenom en rad nya möjligheter till förmögenhetsbrott och industrispionage skapas.

Utskottet delar motionärernas syn på dessa frågor. Utskottet tillstyrker därför yrkandet i motionen att riksdagen skall begära att regeringen låter genomföra en noggrann granskning av säkerhetsproblemen innan ett allmänt datanät upprättas. Vad i motionen i övrigt anförts om förebyggande av brottsrisker i samband med användningen av elektroniska betalningsmedel och affärsdokument bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under 2 c bort hemställa
att riksdagen
2. c. med bifall till motionen 1975:95, yrkandena 11 och 12, *dels* ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förebyggande av brottsrisker i samband med användning av elektroniska betalningsmedel och affärsdokument, *dels* begär att regeringen låter genomföra en noggrann granskning av säkerhetsproblemen innan ett allmänt datanät upprättas.

4. av herrar Werner i Malmö (m), Björck i Nässjö (m) och Lindahl i Hamburgsund (fp) som ansett

dels att den del av utskottets yttrande på s. 37 som börjar med orden "Redan när förslaget" och slutar med orden "är i fråga" bort ha följande lydelse:

I motionen 1975:95 hemställs att riksdagen skall begära förslag av regeringen om inrättande av en särskild dataombudsman med uppgift att övervaka efterlevnaden av datalagstiftningen och därvid besvärsvägen tillvarata den enskildes rätt till integritet. Motionärerna anför att allmänheten med nuvarande ordning har tre olika instanser att vända sig till i dessa frågor – datainspektionen, JO och JK. Det är därför svårt för den enskilde att veta vilken som vid ett bestämt tillfälle är den rätta. Utskottet delar motionärernas uppfattning att det vore mer tillfredsställande för allmänheten att kunna framföra frågor och klagomål över inspektionens arbete med integritetsfrågorna till en fristående institution än att behöva gå till detta ämbetsverk självt. Det gäller särskilt som datainspektionen i växande utsträckning löpande deltar i utformningen av stora datasystem i samarbete med bl. a. myndigheter som upprättar sådana.

Med hänsyn till de invecklade och svåröverskådliga problem som kan uppstå när dataregister på olika sätt sammanförs och bringas att samarbeta – och där bl. a. en inte obetydlig kunskap om datateknikens möjligheter och begränsningar är nödvändig för den som skall handlägga hithörande ärenden – är det vidare, som motionärerna framhåller, orimligt att begära att JO och JK skall samla tillräcklig erfarenhet och sakkunskap för att fullgöra sina uppgifter med granskning av ärenden också på dataområdet.

Enligt utskottets mening bör med hänsyn till det anförda den i motionen föreslagna dataombudsmannen nu inrättas.

dels att utskottet under 2 d bort hemställa

att riksdagen

2. d. med bifall till motionen 1975:95, yrkandet 13, begär förslag av regeringen om inrättande av en dataombudsman med uppgift att övervaka efterlevnaden av datalagstiftningen och därvid besvärsvägen tillvarata den enskildes rätt till integritet.

Särskilt yttrande

av herr Lindahl i Hamburgsund (fp):

Trots datalagens tillkomst och datainspektionens arbete kvarstår betydande brister i både det lagliga och det tekniska skyddet av uppgifter om den enskilde. I motion 1975:95 av herr Helén m. fl. (fp) behandlas dessa brister utförligt. En rad konkreta förslag till förbättringar förs fram. De har bl. a. följande tre huvudsyften:

1. *Den enskilde måste skyddas bättre mot att myndigheter samlar på sig, utbyter och använder omfattande personinformation från en rad olika register.* Tvärtom måste myndigheter ha en noggrannare reglerad och hårdare prövning innan de utlämnar uppgifter om en person till andra myndigheter. Uppgifter som används för administrativa ändamål på ett håll skall inte – i varje fall inte utan att den enskilde får veta det – kunna användas också för helt andra ändamål.

2. *Man bör i högre grad avpersonifiera register med känslig information om den enskilde, så att uppgifterna inte kan återföras till bestämda individer.* Allmänhetens oro över datateknikens användning gäller i hög grad att en stor mängd information samlas om den enskilde hos myndigheterna utan att man i dag vet hur denna information kan komma att brukas i en framtid. Bl. a. bör tidigare folk- och bostadsräkningar, som uttryckligen gjorts för statistiska ändamål, avpersonifieras.

3. *De berörda måste få ett betydligt större inflytande över hur datasystem utformas, vilken information som skall samlas om dem och för vilka syften.* De brister som finns i skyddet av den enskilde och den snabba utveckling som sker på dataområdet gör det angeläget att få en total översyn, som bl. a. kommer att omfatta de huvudfrågor jag här pekat på. Riksdagen och lagstiftningen får inte passeras av utvecklingen. Det är mycket tillfredsställande att utskottet nu föreslår riksdagen att begära en sådan översyn och att den utredning som tillsätts tar vara på den värdefulla utvärdering av hittillsvarande erfarenheter som görs av datainspektionen.

Jag har därför inte funnit anledning att reservera mig för de konkreta krav i motionen 1975:95 som nu kommer att prövas av den föreslagna utredningen.

Jag vill emellertid framhålla att vissa uppenbara brister bör kunna åtgärdas snabbt. Det gäller bl. a. det otillräckliga sekretesskyddet av känsliga personuppgifter, som bör kunna prövas av riksdagen i samband med behandlingen våren 1976 av förslag till ny sekretesslag m. m. Det gäller också handläggningsordningen för personregister som inrättas genom beslut av regeringen, där riksdagen redan 1974 uttalade sig för en modell som datainspektionen föreslagit. Det gäller likaså avidentifiering av gamla folk- och bostadsräkningar.

Bilaga

Sammanställning av hemställan i motionerna

1975:69 av herr Fälldin m. fl. (c)

1. att riksdagen beslutar att besvärshänvisning skall åtfölja det registerutdrag som begärs med stöd av 10 § datalagen,

2. att riksdagen beslutar uppdra åt regeringen att utreda och komma med förslag till en decentraliserad organisationsform för dataverksamheten i landet i enlighet med vad som i motionen anförts,

3. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande a) inrättandet av regionala ansvarsnämnder, b) förbud mot försäljning av dataregister för kommersiellt bruk, c) anmälningsplikt för innehavare av maskinella personregister som nyttjas såsom dataregister, d) användningen av mjukdata, e) ekonomiska resurser till datainspektionen, f) översyn av gällande instruktion för datainspektionen, g) riksdagens roll vid prövning av persondataregister upprättade av Kungl. Maj:t samt h) behovet av internationellt samarbete på datateknikens område.

1975:93 av herr Bohman m. fl. (m) – kläm 1 och 2

att riksdagen

1. hos regeringen hemställer om att vad som i motionen anförts under rubriken Demokrati och integritet överlämnas till 1973 års fri- och rättighetsutredning för beaktande,

2. som sin mening ger till känna att, i avvaktan på att ett förbättrat skydd för medborgarnas integritet skapas, stark restriktivitet bör iakttagas i vad gäller planering och ianspråktagande av datoranläggningar för registrering av personinformation,

1975:95 av herr Helén m. fl. (fp) (utom kläm 6)

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om

– översyn av statistikproduktionen

– noggrannare reglerad och hårdare prövning innan myndighet utlämnar uppgifter om den enskilde till annan myndighet

– anpassning av den s. k. statistiksekretessen enligt § 16 sekretesslagen till de sekretessregler som gäller för registrerade personuppgifter i övrigt

– stark återhållsamhet med dataregistrering av s. k. mjukdata och att man särskilt i fråga om sådana register har som grundprincip att data om den enskilde, som insamlats av en myndighet för visst administrativt ändamål, inte används för andra ändamål

– snara insatser för att lösa säkerhetsfrågorna hos SCB och andra stora registerförare

– fastställande av gallringsbestämmelser för en rad register

– avpersonifiering av tidigare folk- och bostadsräkningar,

2. att riksdagen begär att regeringen låter utarbeta riktlinjer för registrering av gruppdata som tar full hänsyn till den enskildes önskemål,

3. att riksdagen begär förslag av regeringen till sådan lagändring att det vid frivilliga intervjuundersökningar där uppgifterna läggs på data skall krävas en skriftlig förklaring av den intervjuade att han/hon är medveten om att det inte föreligger någon skyldighet att svara på intervjuarens frågor,

4. att riksdagen begär förslag från regeringen om skyldighet för myndighet, som lämnar uppgift från sitt dataregister om en person till annan myndighet, att sända kopia av utlämnade uppgifter till den person de gäller,

5. att riksdagen begär att regeringen låter avpersonifiera de magnetband statistiska centralbyrån har långtidsförvarade för opreciserade framtida forskningsbehov eller i särskilda fall föranstaltar om annan åtgärd för att skydda känsliga personuppgifter i dessa band,

7. att riksdagen begär att regeringen låter utarbeta ett hållbart system för att koda personnummer och/eller andra identifierbara data, så att man kan använda vissa persondata för forskningsändamål med bevarat skydd för den enskildes integritet,

8. att riksdagen begär förslag av regeringen om sekretesskydd för s. k. dataprogram,

9. att riksdagen begär förslag av regeringen om sådan lagändring att företagsnämndens yttrande skall åtfölja begäran om tillstånd hos datainspektionen om att få inrätta personregister över anställda,

10. att riksdagen begär att regeringen i det pågående arbetet med fördjupad arbetsdemokrati även uppmärksammar hur de anställda skall få större inflytande över datoriseringen på arbetsplatserna samt hjälp med information och utbildning för att kunna hävda sina synpunkter,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förebyggande av brottsrisker i samband med användning av elektroniska betalningsmedel och affärsdokument,

12. att riksdagen begär att regeringen låter genomföra en noggrann granskning av säkerhetsproblemen innan ett allmänt datanät upprättas, så att man inte därigenom släpper lös en rad nya möjligheter till förmögenhetsbrott och industrispionage,

13. att riksdagen begär förslag av regeringen om inrättande av en dataombudsman med uppgift att övervaka efterlevnaden av datalagstiftningen och därvid besvärsvägen tillvarata den enskildes rätt till integritet,

14. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tydligt angivande i förslag till riksdagen av om förslaget förutsätter upprättande av ett nytt dataregister.

1975:125 av fru Anér (fp)

1. att riksdagen begär att regeringen låter utarbeta riktlinjer för kodning och registrering av s. k. mjukdata som ger en mer nyanserad bild av den enskilde i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen begär att regeringen låter undersöka hur man skall kunna ge den enskilde rätt att slippa kommersiell direktreklam, som utsänds med hjälp av länsstyrelsernas dataregister, utan att för den skull bli utan samhällsinformation med hjälp av samma register,

3. att riksdagen begär att regeringen på lämpligt sätt utreder frågan om patienters rätt att vägra låta sig dataregistreras inom sjukvården.

1975:669 av herrar Hugosson (s) och Pettersson i Lund (s)

att riksdagen måtte besluta att 16 § i lagen den 28 maj (nr 249) om inskränkning i rätten att utbekomma allmänna handlingar (sekretesslagen) får följande lydelse:

Handling innefattande uppgift, som inhämtats av statistiska centralbyrån eller annan myndighet för statistiska ändamål, eller myndighets bearbetningar av sådan uppgift skall hållas hemliga om uppgiften kan hänföras till viss enskild person, viss organisation eller visst företag.

Vad i första stycket sägs utgör ej hinder mot utlämnande av handling i enlighet med vad som föreskrivits i lag eller förordning eller meddelats de berörda i samband med insamling av uppgifterna.

Handling får enligt denna paragraf hållas hemlig, såvitt rör ekonomiska förhållanden, högst tjugo år från handlingens datum. I övrigt gäller att hemlighållande får avse en tid av högst trettio eller – om särskilda skäl talar därför – högst sjuttio år från handlingens datum.

1975:991 av herrar Gadd (s) och Alsén (s)

att riksdagen hos regeringen begär att ett lagförslag utarbetas, syftande till att ett likartat skydd mot ovidkommande personregistrering skall gälla för alla slags register, såväl datororienterade som andra.

1975:1006 av herr Olsson i Kil (fp)

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts i avsnittet *Information*,

2. att riksdagen begär att regeringen låter utarbeta föreskrifter om att vissa personregister åläggs skyldighet att med viss periodicitet till samtliga registrerade skicka ut en kopia på de uppgifter som finns registrerade,

3. att riksdagen begär att regeringen låter utreda möjligheterna att överföra kostnaderna för datainspektionens verksamhet på datortillverkade och/eller datorinnehavare i enlighet med vad som i motionen anförts i avsnittet *Utredning om kostnadsbärare*.

1975:1017 av herr Wijkman (m)

att riksdagen hos regeringen anhåller om skyndsamt förslag till sådan ändring av datalagen att, för inrättande av statliga personregister, i fortsättningen skall krävas behandling av datainspektionen om principgodkännande innan slutligt ställningstagande fattas av regeringen.

GOTAB 75 9297 S Stockholm 1975